

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl 6

Temmuz 1933

Sayı 64

RESMÎ KISIM

Tayinler, Vekâlet emrine alınanlar
İnzibat Komisyonları kararları

Vekâlet İnzibat Komisyonu kararları
Vilâyet İnzibat Komisyonları kararları

Taltif edilenler

Tamimler

Teşkilât, Fek ve İlhaka ait muameleler

Tekaüt muamelesi ikmal edilenler

GAYRÎ RESMÎ KISIM

İdare İlimleri Kongreleri

Sabri
Vilâyetler idaresi Umum Müdürü

Şehirler ve Belediyecilik

K. Naci
Mahallî idareler Umum Müdürü

Yeni Demografide Kovadis meselesi

Selim Sabit
İstatistik U. Müdür Muavini

Cihan İdare hayatına ait bazı malûmat

A. Hidayet

İlâve :

Hukuku İdare (*Berthelemy*)

Türkçeye çeviren :

M. Atıf
Ziraat Vekâleti Müsteşarı

İstanbul — Hamit B. Matbaası

1933

Resmî Kısım

TAYİNLER

Valiler:

Münhal bulunan Beyazıt Valiliğine Hakkâri valiliğinden açıkta kalan Rifat, Ordu Valiliğine İçel valiliğinden açıkta kalan Adil Beylerin tayinleri; Dahiliye Vekilliğinin 6/7/933 tarih ve 6118 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 6/7/933 te kabul olunmuştur.

6/7/933

Kaymakamlar:

Kararname No. 9806

Münhal bulunan Beytüşşebap kaymakamlığına Malkara kaymakamı Adnan, Karaman kaymakamlığına Beyşehir kaymakamı Faik, Akşehir kaymakamlığına Bozüyük kaymakamı Edip, Bozüyük kaymakamlığına Burhaniye kaymakamı Emin, Burhaniye kaymakamlığına Düzce kaymakamı İsmail Hakkı, Akhisar kaymakamlığına Ezine kaymakamı Rauf Cavit, Cizre kaymakamlığına Fethiye kayma-

kamı Fikret, Silvan kaymakamlığına Mudurnu kaymakamı Ali Rıza, Orhangazi kaymakamlığına Mut kaymakamı Sait, Devrek kaymakamlığına Çanakkale emniyet müdürü Fuat, İzmir Vilâyeti hukuk işleri müdürlüğüne Seyhan Vilâyeti hukuk işleri müdürü Fuat, Birinci Umumî Müfettişlik asayiş müdür muavinliğine Pertek kaymakamı Hulûsi Beylerin naklen, Tutak kaymakamlığına sabık Taşköprü kaymakamı Celâl, Pertek kaymakamlığına sabık Ünye kaymakamı Kemal Beylerin yeniden ve Sultaniye kaymakamlığına Mihaliççik kaymakamı Salâhattin, Mihaliççik kaymakamlığına Orhangazi kaymakamı Nasih Beylerin memurin kanununun 77 inci maddesi mucibince tahvilen tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

24/7/933

REİSİCUMHUR

Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kocaeli mektupçusu Tevfik Beyin Konya mektupçuluğuna, Konya mektupçusu Ahmet Mukbil Beyin Kocaeli mektupçuluğuna, Ordu mektupçusu Avni Beyin Yozgat mektupçuluğuna, Muğla mektupçusu Sırrı Beyin Ordu mektupçuluğuna naklen ve münhal bulunan Gümüşane mektupçuluğuna sabık birinci umumî müfettişlik umuru tahririye müdürü Muzaffer Muhittin, Muğla mektupçuluğuna mülga İçel mektupçuluğundan açıkta kalan Sabri Beylerin yeniden tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

29/7/933

VEKÂLET EMRİNE ALINANLAR

Görülen lüzuma binaen Andirin kaymakamı Cemil Beyin Vekâlet emrine alınması tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

29/7/933

VEKÂLET İNZİBAT KOMİSYONUNUN 19/7/1933 TARİHLİ KARARLARI

Karar No. 381

Mardin Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 77 inci maddesi hükmüne tevfikan müttehaz tekaüde sevk kararının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini istiyen Silopi nahiyesi müdürü Recai Efendinin itiraz arzuhali Vilâyetten mürsel karar ve müstenedat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Memurin kanununun 77 inci maddesinde bulunduğu daire ve vilâyette iki sene vazife ve derecesinin ehli olmadığına dair sicil alan memurin diğer daire veya vilâyete resen nakil ve tahvil olunurlar. Ve ikinci fıkrasında da oradaki hizmetinden ilk senesinde dahi aynı sicilli alırlarsa müddeti hizmetlerine bakılmaksızın inzibat komisyonu kararı ile tekaüde sevk olunurlar denilmesine nazaran kanunun bu sarıh hükmüne muhalif olarak Mardin Vilâyeti inzibat komisyonunca mumaileyh hakkında müttehaz tekaüde sevk kararının nakzına ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 382

Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz beş günlük maaş kat'ı ceza kanununa uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Zonguldak Vilâyeti muhasebei hususiye 3 üncü daire tahsildarı Hasan efendinin bu baptaiki itiraz arzuhali Vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin 932 senesi gayesine kadar nisbeti tahsiliyesini % 41 derecesinde bırakmak suretile vazifesinde kayıtsızlık gösterdiği anlaşılmaqla Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 5 günlük maaş kesimi kararının tatbikatı noktasından feshile memurin kanununun 28 inci maddesi hükmüne tevfiikan ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 383

Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında bir haftalık maaş kesimi cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen muhasebei hususiye 4 üncü daire tahsildarı Rıfat Sami Ef. nin bu baptaiki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin 932 senesi gayesine kadar nisbeti tahsiliyesini miadına çıkarmamak suretile vazifesinde kayıtsızlık gösterdiği anlaşılmaqla Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 5 günlük maaş kesimi cezasının tatbikat

noktasından feshile memurin kanununun 28 inci maddesi hükmüne tevfikan ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 384

Vilâyetler idaresi umum müdürlüğü muamelât bürosu memurluğunda bulunduğu sırada Sultaniye kaymakamı Bekir Sıtkı Beyin memurin kanununun 77 inci maddesi hükmüne tevfikan Bünyan kaymakamlığına tahvili hasebile mumaileyh tarafından tahvilinin bu suretle icrasının kanuna mugayir bulunduğundan bahisle derececi saniyede tetkik talebini Devlet Şurasına açtığı İdarî dava üzerine hukuk müşavirliğince müdafaaya esas olacak malûmatın bildirilmesi talebi üzerine bu hususta Vekâlet müdürler encümenince müttehaz 30/7/930 tarih ve 26 sayılı kararın imzası altında çıkardığı bir suretinde mumaileyhin 77 inci maddeye tevfikan naklolunduğuna dair fıkrayı göstermemek suretile müdafaaya esas olacak malumatı eksik verdiği suçu ile halen Tefenni kaymakamı bulunan Şehap Bey hakkında inzibatî ceza tayini talebine dair vilâyetler idaresi umum müdürlüğünün komisyona muhavvel müzekkeresi mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesi ile birlikte tetkik olundu:

İcra edilen tetkikatta mumaileyhin işbu kararı noksan istinsahında bir kasit görülememiş ve ancak bu suretle kararın noksan istinsahında vazifesinin icap ettirdiği dikkat ve ihtimamda lakaydisi anlaşılmağa hareketine temas eden memurin kanununun 28 inci maddesi mucibince ihtarla tecziyesine ve sicilline dercine:

Karar No. 385

Kastamonu vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehad 4 günlük maaş kat'ı cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Daday muhasebei hususiye tahsildarı Ahmet Efendinin bu baptaiki itiraz arzuhali ve vilâyetin mürsel karar ve müstenidatıle birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran kabili setr ve ihfa olmayacak derecede sarhoşluğunun tahakkuk etmesi üzerine Kastamonu Vilâyeti inzibat komisyonunca 1777 No. lu kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrası delâletile memurin kanununun 30 uncu maddesine tevfikan verilen 4 günlük maaş kesimi kararı kanuna uygun görülmekle tasdikine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 386

Muş Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehad 15 günlük maaş kat'ı cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Bitlis hususî muhasebe memuru Ali Rıza Efendinin bu baptaiki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin birçok muhabere neticesinde Mart, Nisan, Mayıs 931 aylarına ait hesap cetvellerini 25/8/932 tarihinde ancak gönderdiği ve bu yüzden muamelâtın tehirine sebebiyet verdiği anlaşılmaqla hakkında Muş Vilâyeti inzibat komisyonunca 1700 No. lı Dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesinin 3 üncü fıkrasına tevfikan verilen 15

günlük maaş kesimi kararı kanuna uygun görülmekle tasdikine karar ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 387

Beyazıt Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz ihraç kararının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Iğdır hususî muhasebe tahsildarı Aluş Efendinin bu baptaki itiraz istidanamesi vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Mumaileyhin esas hakkında badehu karar verilmek üzere evvel emirde sarhoşluğunun itiyat halinin ne suretle tesbit edildiğine dair vesaikin gönderilmesi zımında evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 388

Malatya Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 3 günlük maaş kat'ı cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Kuyucak nahiyesi eski müdürü Halil Efendinin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin bilâmezuniyet merkezi kazaya geldiği anlaşılma ile hakkında vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz 3 günlük maaş kesimi kararında bir muhalefeti kanuniye görülemediğinden kararın tasdikine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 389

Gümüşhane Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 10 günlük maaş kesimi cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini isteyen Kürtün nahiyesi müdürü Recai Efendinin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin jandarma kuvvetinin azlığından bahisle âmirini tenkit ettiği tahakkuk etmekle hakkında Gümüşhane Vilâyeti inzibat komisyonunca Dahiliye memurları kanununun 22 inci maddesine tevfikân 15 günlük maaş kesimi cezasında bir muhalefeti kanuniye görülememekle tasdikine karar ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 390

Sabık Kadirli lâhik Tavas kaymakamı Fazıl Halûk Beyin kazası dahilinde mevcut çeltiklerin keşiflerine gittiği esnada idare heyetinden bir karar almak icap ederken bu lâzimeye riayet etmediğinden hakkında inzibatî ceza tatbikine dair mülkiye müfettişi Hilmi Ferit Bey tarafından tanzim kılınan fezlekeli evrakı tahkikiye mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin çeltik keşiflerine Vali Beyin emri ve kaza idare heyetinin verdiği karar üzerine doktorla birlikte gittikleri anlaşılmalı bu cihetten hakkında tayini muameleye mahal olmadığına:

Karar No. 391

Beypazarı kaymakamı bulunduğu sırada devairi Tesmiyenin tefrişı ve telefon alâtının tedariki maksadile Tayyare Cemiyeti menfaati namı altında müsamere tertip ve teşebbüsünde bulunan, bilet satmak suretile cemi ianat nizamnamesinin 7, 8 ve 18 inci maddeleri ahkâmına mugayir harekâtından dolayı Karamürsel kaymakamı Nuri Bey inzibatî ceza tatbikine dair mülkiye müfettişliğinin fezlekesi mumaileyhin bu baptaiki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin bu hareketinin teşebbüs halinde kaldığı ve file intikal etmediği anlaşılmaqla hakkında tayini muameleye mahal olmadığına:

Karar No. 392

Elâziz Vilayeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 4 günlük maaş kesimi cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derecei saniyede tetkikini istiyen Mazgirt tahrirat kâtibi inam Efendinin itiraz istidanamesi vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte derecei saniyede tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran izin müddetini dört gün tecavüz ettirdiği anlaşılmaqla mumaileyh hakkında vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz 4 günlük maaş kesimi cezasında bir mugayereti kanuniye görülememekle tasdikine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 393

Ordu Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz ihtar cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini istiyen Tolaman nahiyesi müdürü Cebbar Efendinin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte derececi saniyede tetkik ve mütalea olundu:

Memurin kanununun bazı maddelerinin tadili hakkındaki 1777 No. 1 kanunun 1 inci maddesinin A fıkrası hükmüne nazaran ihtar cezası kabili itiraz olmadığından muterizin bu cihette itirazının reddile evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 394

Burdur Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 77 inci maddesi hükmüne tevfikan müttehaz mecburî tahvil kararının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini istiyen Tefenni hususî muhasebe tahsildarı M. Şevki Efendinin bu baptaki itiraznamesi vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte derececi saniyede tetkik ve mütalea olundu:

Memurin kanununun 77 inci maddesi mucibince tahvil bir tecrübe mahiyetinde olarak kanunun kabul ettiği bir muamele olup inzibat komisyonuna mütevakkıf bir karar olmadığından ve Valinin bu kararı resen itihaz edebileceğine nazaran işbu kararın derececi saniyede tetkiki icap etmeyeceğine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 395

İstanbul Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz 15 günlük maaş kat'ı cezasının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini istiyen Mahmut Bey nahiyesi müdürü Fuat Beyin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyh hakkında memurin kanununun 55 inci maddesi hükmüne riayet olunmaksızın İstanbul Vilâyeti inzibat komisyonunca müttehaz 15 günlük maaş kesimi kararının nakzına ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 396

Kars Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 35 inci maddesi hükmüne tevfikan müttehaz mecburî tahvil kararının kanuna uygun olmadığından bahisle derececi saniyede tetkikini istiyen Sarıkamış tahrirat kâtibi Servet Efendinin bu baptaki itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte derececi saniyede tetkik olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhe isnat olunan suç memurin kanununun 35 inci maddesine uygun görülemediğinden mevzu bahis tahvil kararının İdarî bir tahvil mahiyetinde kabulüne ve ancak vilâyetten yapılan emir ve talimatlara uzun zaman cevap vermemek suretile muamelâtın gecikmesine sebebiyet vermesinden memurin kanununun 29 uncu maddesi hükmüne tevfikan tevbihle tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine:

Karar No. 397

31/3/933 cuma günü şifre nöbetçisi bulunduğu esnada nöbetçiden başka hiç bir kimsenin bulunmaması ve bilhassa mahremiyetine dikkat ve itina gösterilmesi icap eden şifre odasını terk ve açık bırakmak suretile kaleme ait bir yazı makinesinin beklenen dikkat ve ihtimamın gösterilmemesinden ziyaa uğramasına sebebiyet veren şifre memurlarından Cevdet Bey hakkında inzibatî ceza tatbikine dair Vekâlet yüksek makamından komisyonumuza muhavvel evrak ve merbutatı mumaileyhin bu bapdaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Şifre odasının mahremiyeti dolayısıyla hariçten vazifedar olmayanlar içeriye girmemesi icap ederken ve bilhassa odaya giren şahsın yazı makinesini çalmak gibi bir suç kastile girdiğine nazaran mumaileyh Cevdet Beyin bu noktada gösterdiği kayıtsızlıktan dolayı memurin kanununun 58 inci maddesi hükmüne tevfikân ihtarla tecziyesine ve sicilline dercine:

Karar No. 398

Sabık Siverek kaymakamı lâhik Emniyet işleri umum müdürlüğü 5 inci şube müdürü Haşim Beyin Siverek kazasında müddeti memuriyeti olan iki seneye yakın bir zamanda kaza asayişini tekerrürü ve muhtelif parti ve cereyanlar fevkinde nüfuzu hükümeti hâkim kılarak hüsnü idarede gösterdiği kabiliyet ve umuru mâliyede tahsilâta itina ve kaçakçılıkla kuvvetli mücadele ve şehrin imarına ve köy yollarının inşasına masruf mesaisinden dolayı takdirname ile taltifine dair Urfa Vilâyetinin 18/6/933 tarih ve 2849/281 sayılı tahriratı okundu:

Mumaileyhin hidematı vakıasından dolayı bir kıt'a takdirname ile taltifine ve sicilline dercine:

Karar No. 399

Of kazasında vergiye tâbi hayvanların bu sene yoklanmalarında fazla dikkat ve itina etmesi hasebile varıdatın geçen senelere nisbetle % 17, 18 ve % 37, 51 derecesinde çoğalmasını temin eden mezkûr kaza kaymakamı Hamit Beyin takdirname ile taltifine dair Maliye Vekâletinin tezkeresi okundu:

Mumaileyhin hidematı vakıasına binaen bir kı'ta takdirname ile taltifine ve sicilline geçirilmesine:

Karar No. 400

Sabık Elbistan lâhik Gemlik kaymakamı Gani Beyin Elbistanda bulunduğu esnada kazanın inkişaf ve ümrânı ve yeniden inşa olunan hükümet binasının da nevakısının ikmali hususunda azamî gayret ve faaliyet gösteren ve bilhassa yolların süratle inşasında fevkalâde mesaisi görülen Gani Beyin takdirname ile taltifi hakkındaki Maraş Vilâyeti umumî meclisinin 3/5/930 tarihli temenni mazbatası okundu:

Mumaileyhin hidematı vakıasına binaen bir kıt'a takdirname ile taltifine ve sicilline geçirilmesine:

Karar verildi.

VEKÂLET İNZİBAT KOMİSYONUNUN
30/7/933 TARİHLİ KARARI

Karar No. 401

Belediyenin Mâliyede müsakkafat ve kazanç hisselerinden mütehasıl matlûbatını tahsil etmemek, elli lira usulsüz sarfiyatta bulunmak, imzasız evrak veremem ve avukatın hukukî mütaleasını tanımam demek suretile Belediye reisine karşı hürmetsizlikte bulunmuş olmak, iki ikiye kalalım demek suretile de Belediye reisine tehditamiz elfaz sarfeylemek gibi suçlardan dolayı Samsun belediyesi hesap işleri müdürü Kâmil Bey hakkında mezkûr Vilâyet belediye encümeni tarafından 8/3/933 tarih ve 101 No. ile müttehaz vazifeye nihayet verme kararı mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesi ve müstenidatile birlikte mütalea ve tetkik olundu:

8/3/933 tarih ve 101 sayılı karar suçlu memurun müdafaası alınmadan ittihaz olunduğu için evvelce nakzolunmuştu. Şu hale nazaran:

Suçlunun müdafaası alındıktan sonra Belediye encümenince yeniden tetkikile bir karara raptı ve bu kararın derecei saniyede tetkiki için evrakı müteallikasile birlikte Vekâlet inzibat komisyonuna gönderilmesi lâzım gelirken suçlunun müdafaanamesi eski karara rapten evrakı müteferriasile birlikte geri yollanmıştır.

Salifüzzikir esbab dolayısile nakzolunan 8/3/933 tarih ve 101 sayılı karar ortadan kalkmış olduğundan bu kararı mevcut farzederek mumaileyhin bu defa alınan müdafaasile birleştirmeğe ve bu vaziyet dahilinde esasa ait bir karar vermeğe belediye memurin ve M. N. 30 maddesine

göre imkân bulunmadığından hâdisenin nakız kararına itibaren bir karara raptı zımında evrakın takımile mahalline iadesine ittifakla karar verildi.

VİLÂYET İNZİBAT KOMİSYONLARI KARARLARI

(Antalya)

Kazanın muamelâtı kuyudiye ve tahririyisini tam bir intizamla idare eden Alâiye tahrirat kâtibi Tahsin Bey Vilâyetçe takdir edilmiştir.

(Çanakkale)

Kale - Balıkesir yolu etrafında ağaç dikilmesinde gösterdikleri fevkalâde gayrete binaen Biga Çampazarı nahiyesi müdürü Zihni Beyle Biganın Duralı köyü muhtarı İsa, Durhasan köyü muhtarı İdris, Davut köyü muhtarı Fettah, Çampazarı köyü muhtarı Kâzım, Bayramiç Karakadimler köyü muhtarı Cemil, Gölçük köyü muhtarı Salih, Ahlatlıburun köyü muhtarı Osman, Şerbetli köyü muhtarı Fehmi, Kumarlar köyü muhtarı Mustafa Efendiler Vilâyetçe takdirname ile taltif edilmişlerdir.

Gece sarhoş olarak sokakta kavga eden Gelibolu hususî muhasebe sabık memuru Aziz Efendi tevbih suretile cezalandırılmıştır.

(Elâziz)

Vazife başında âmirine karşı gelen hususî muhasebe memuru Rüştü Efendi ile vazifede ihmal ve lâkaydisi görülen evrak memuru Ömer Efendi tevbih suretile cezalandırılmışlardır.

(Kütahya)

Tahsil ettiği parayı vezneye vaktinde yatırmayan merkez muhasebei hususiye birinci daire tahsildarı Münir ve süvari tahsildarlarından Sabit, Murat, Hüseyin Efendiler ihtar suretile, tahsilat miktarı pek dün olan ve 17 gün tahsilat yapmayan Uşak kazası 3 üncü daire tahsildarı Ahmet Efendi ise beş günlük maaşının kesilmesi suretile cezalandırılmışlardır.

1933 SENESİ TEMMUZUNDA TAKDİRNAME

Muş Valisi Mithat Bey :

İnzibat ve asayişin temini hususundaki faaliyetinden dolayı Vekâleti Celilece takdir edilmiştir.

İnebolu kaymakamı Kenan Bey:

Hükümet konağının tamiri ve vazifede gösterdiği farı gayretinden Kastamonu Vilâyetince takdir olunmuştur.

Hamdi Bey V. İ. Ş (2) memurlarından:

Son mülkiye teşkilâtına göre yeni bir idare taksimatı hazırlanmasındaki meşkûr faaliyeti mucibi takdir görülmüştür.

TAMİMLER

Hulâsa: İskân daireleri
ihtiyaçları H.

NÜFUS İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: 3140/1497

1933 senesi zarfında iskân daireleri için kırtasiye, mefruşat ve saire gibi ayrıca tahsisat verilmeyeceğinden bu daireler ihtiyaçlarının Vilâyetinizce tefrik edilen tahsistattan teminini rica ederim efendim.

19/7/1933

Hulâsa: iskân işleri H.

Sayı: 3141 / 1498

11/2/933 tarih ve 26852 sayılı tamim üzerine vilâyetiniz iskân işleri hakkında ne muamele yapılmış olduğuna dair henüz bir iş'arınız vaki olmamıştır.

Bugüne kadar ne muamele yapılmış olduğunun mufassalan bildirilmesile beraber 8 inci bendinde istenen cetvel suretlerinin gönderilmesi ve tamimin sonundaki ikinci fıkrada talep edilen istihkak ve teffiz ve tasfiye vesikası miktarlarını gösterir cetvelin 15 güne kadar gönderilmesi ehemmiyetle rica olunur efendim.

19/7/933

Hülâsa: Yunanistanla 340 senesinde aktedilen mecburî mübadele mukavelenamesi H.

Sayı: 3610/1750

Mübadele mukavelenamesine tevfikân Türkiyede bulunan Rum Ortodoksların Yunanistana gitmeleri ve Yunanistanda bulunan müslümanların Türkiyeye gelmeleri kabul edilmiş, mecburî mübadele mukavelenamesi 340 senesinde tatbik edilmişti.

Aradan seneler geçtikten sonra şurada burada kalmış ve saklanmış bulunan Rumların mezkûr mukavelenameye tevfikân Yunanistana gönderilmek üzere Muhtelit mübadele komisyonu Türk heyeti murahhasasına sevk edildikleri ve fakat bunların içinde Rumlukla hiç alâkası olmıyan kimseler bulunduğu gibi Türk harsını kabul etmiş kimselere de tesadüf edildiği cihetle mübadillikleri kabul edilmeyerek sefil ve perişan kaldıkları ve mevrutlarına iade edildiği muhtelit mübadele komisyonu T. H. murahhasası riyasetinden alınan bir tezkerede bildirilmektedir.

Herhangi bir kimsenin mübadilliğine karar vermek yalnız Türk heyeti murahhasasının salâhiyeti dahilinde olmayıp Türk ve Yunan heyetlerde bitaraf azadan mürekkep olan Muhtelit Mübadele komisyonunun salâhiyeti dahilindedir. Binaenaleyh Türk harsını kabul etmemiş «ihtida etmemiş» Rum Ortodoksların yukarıda yazılı mukavelenameye tevfikân Yunanistana sevk edilebilmeleri için aşağıdaki vesaik ve malûmatın Muhtelit Mübadele komisyonu Türk heyetine yollanmasına ve alınacak cevaba göre mübadilliği istenen şahsın mezkûr komisyona şevki rica olunur efendim.

1— Türk harsını benimsemiş olanların Yunanistana

sevkedilmemeleri ötedenberi heyeti murahhasamızca takip edilen usulden olduğu cihetle mübadilliği istenilecek şahsın harsımızı kabul edip etmediği hususunun mahallî en büyük memuru tarafından tesbiti.

2—Aslen nereli olduğu, hanesi halkile nüfus kaydının musaddak sureti, sicilli nüfusta kayıtlı değilse ana, baba doğum yer ve tarihi hakkında malûmat.

3—Medenî halî nedir. Klişe evlenme kâğıdı varsa aynen irsali.

4—Çocukları varsa isimleri, yaşları, elyevm nerede buldukları, nüfus kayıtları.

5—Rum ortodoks olduğunu ispat eden vesaik nelerden ibaret ise bunların irsali.

6—İhtida etmiş ise tarihi ve ihtida keyfiyetinin nüfusa tescil edilip edilmediğinin işarı ve ihtida vesikaları.

7—Şimdiye kadar nerelerde ve hangi isimle ve ne sebeple kaldığı ve ne suretle geçindiği.

8—Heyeti murahhasımıza evvel emirde evrakı gönderilmeden evvel İstanbulla mevcuden sevk edilen bazı eşhas Rum Ortodoksluk ile hiç bir alâkaları olmadığı iddiasına gerek heyeti murahhasamız nezdinde gerek Muhtelit komisyon nezdinde serdettikleri cihetle bu gibi eşhasın Rum Ortodoksluk iddiasında bulunup bulunmadıklarının da en büyük mülkiye memuru tarafından tespiti.

25/7/933

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürlüğüne

Ş. II

Hulâsa: Mimar mecmuası H.

Sayı: 2872

İstanbulda Anadolu Hanında 20 numarada Mimar

Abdullah Ziya Beyle arkadaşları tarafından «Mimar» unvanı altında 1931 tarihinden beri neşredilmekte olan ve birçok faydalı bahisleri ihtiva eden aylık Mimarî ve Tezyini San'atla mecmuasının alâkadarlara tavsiye buyrulması rica olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

10/7/1933

**İcra Vekilleri Heyetinin tarihsiz ve 14668 No. lı
kararnamesi sureti**

Sayı: 2950

2305 No. lı kanunun ikinci maddesi mucibince Cumhuriyetin onuncu yıldönümü işini tanzim ve tesbit etmek üzere merkezde ve vilâyetlerde teşkil edilecek komisyon, komite ve heyetler hakkında İcra Vekilleri Heyetince 6/7/1933 tarihinde aşağıdaki esaslar kararlaştırılmıştır.

1 — Başvekâlete bağlı olmak üzere Cümhuriyet Halk Fırkası Umumî Kâtibi Kütahya Mebusu Recep Beyefendinin Reisliği altında Erzurum Mebusu Nafi Atuf Beyle Millî Müdafaa, Dahiliye ve Maarif Vekilleri Müsteşarlarından toplu Yüksek bir komisyon teşkil edilecektir. Bu komisyonun Vekâletlerle millî cemiyet ve müesseselerden daimî veya muvakkat yardımcı aza ve komisyonun bürosu için yukarıda bahsi geçen Vekilliklerden memur alınacaktır.

2— Vekâletlerle vilâyetlerde aynı maksat için komite ve heyetler teşkil olunarak Vekâlet heyetlerini kanunda yazılı vazifeleri yapacak mahiyette olarak Vekiller teşkil eder. Ve vilâyetlerdeki komisyonlarda birinci maddede yazılı Yüksek komisyon tarafından tespit ve tebliğ olunur.

3— Onuncu Cumhuriyet bayramı yüksek komisyonu Vekâletlerdeki heyetlerle vilâyetlerdeki komiteler ve kutlamağa iştirak edecek cemiyet ve müesseselerle muhabere ederek bu işi tanzim eder.

Tel: 16/7/1933

2305 No. lı kanunun ikinci maddesi mucibince Cumhuriyetin onuncu yıldönümü işlerinin tanzim ve tesbiti hakkında İcra Vekilleri Heyetince ittihaz olunan 14668 No. lı kararname balâya naklen tebliğ olunur.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

Hulâsa: Esnan erbabından yoklama kaçağı ve bakaya olanlar H.

Sayı: 2982

Esnan erbabından yoklama kaçağı ve bakaya olanlardan bir kısmı mühimminin Zonguldaktaki kömür ocaklarında bulduklarının yoklamalarda tesbit edildiği ve bunların takipsiz kalmalarından kömür ocakları ameleliğinin asker kaçaklarına melce olduğu ve bu gibi efradı hizmetlerine kabul eden müesseseler hakkında askerlik mükellefiyeti kanununun 92 ve 93 üncü maddelerindeki sarahate göre muamele yapılması Millî Müdafaa Vekâletinden sureti bağlı 9/7/933 tarih ve 1105/2195 No. lı tezkere ile bildirilmiştir.

Tezkere münderecatına göre muamele ifası tamimen rica olunur efendim

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

15/7/1933

Hulâsa: Esnan erbabından yoklama kaçağı ve bakaya olanlar H.

Ş. I

Sayı: 3041

Zeyl: 15/7/1933 tarih ve 2982 No. lı tahriratı umumiyeye:

Esnan erbabından yoklama kaçağı ve bakaya olanlar hakkındaki umumî tahriratta bahsolunan Millî Müdafaa Vekâletinin 9/7/1933 tarih ve 1105/2195 No. lı tezkeresinin bir sureti leffen gönderildi efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

19/7/1933

Millî Müdafaa Vekâletinin 9 temmuz 1933 tarih ve 1105/2195 No. lı tezkeresi suretidir:

Esnan erbabından yoklama kaçağı ve bakaya olanlardan bir kısmı mühimminin Zonguldakta kömür ocaklarında bulduklarının yoklamalarda tesbit edildiği ve bunların takipsiz kalmalarından kömür ocakları ameleliğinin asker kaçaklarına melce olduğu Kolordu Kumandanlarının iş'arından anlaşılmaktadır.

Askerlik çağında bulunup ta cüzdanlarında meşruhat bulunmayanların seyahatlerine müsaade edilmemesi ve yapılacak muamele askerlik mükellefiyeti kanununun 17, 74 maddelerinde yazılmıştır. Bu kabil efradı hizmetlerine kabul eden müesseseler hakkında da kezalik mezkûr kanunun 92 ve 93 maddelerindeki sarahate göre muamele yapı-

lacağı malûmu devletleridir. Binaenaleyh vilâyetler dahilindeki müesseselere ve bilhassa Zonguldak maden ocaklarında araştırmalar yapılarak tesbit edilecek bu gibi efrat hakkında muamelei kanuniye ifası ve alâkadar askerlik şubelerinin vaziyetten haberdar edilmesi hususunun lâzım gelenlere emir ve teminine müsaadelerini arz ve rica ederim efendim.

Hulâsa: Köy imamları H.

Sayı: 3023

Köy kanununun 83 ve 84 üncü maddeleri mucibince köy dernekleri tarafından intihap ve müftünün buyrultusu ile işe başlayan köy imamlarının 24 üncü maddeye göre lâzım olan evsaftan başka ahvali umumiyelerinin de tetkiki ve imamlık buyrultularının idare âmirlerinin muvafakati olmadan verilmemesinin usul ittihazı 4/2/1931 tarih ve 194/6 No. lı tahrirâtı umumiyeye ile tebliğ edildiğı halde bu hususun bazı mahallerce nazarı dikkate alınmayarak tahrirâtı umumiyeye hilâfına muamele cereyan etmekte olduğı anlaşılmıştır.

Badema köy imamlarının tayin ve intihaplarında Vali ve kaymakamların bilhassa alâkadar olmaları ve idare âmirleri tarafından tezkiye edilmedikçe imamlık için müftüler tarafından kimseye buyrultu verilmemesi tamimen rica olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

19/7/933

Hulâsa: Posta, telgraf ve telefon işleri H.

Sayı: 3040

Bazı Vilâyetler posta, telgraf ve Telefon işleri hakkında hâlâ Vekâlete müracaat ediyorlar. Posta ve telgraf ve telefon umum müdürlüğü 2208 No. lı kanunla Nafia Vekâletine raptedildiğinden bu müdüriyete ait işler için Nafia Vekâletiyle muhabere edilmesi tamamen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

19/7/933

TEŞKİLÂT, FEK VE İLHAKA AİT KARARNAMELER

Kararname No. 9766

Madde 1— Ankara Vilâyetinin Kızılcahamam kazasına bağlı Faruz köyü Ayaş kazası merkezine ve keza Kızılcahamam kazasına bağlı Meyvebükü ile Özcaltı köyleri Ayaş kazasının Gûfûl nahiyesine ve Beypazarı kazasına merbut Akçekese ve Sorkun köyleri Ayaş kazasının Gûfûl nahiyesine ve Ayaş kazasına merbut Öz köyü de Beypazarı kazası merkezine rapt ve ilhak edilmişlerdir.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 16/7/1933

Kararname No. 9768

Madde 1— Mardin Vilâyetinin Savur kazasına bağlı

Haldah köyü bu kazadan ayrılarak Gercüş kazasının Ayinkâf nahiyesine bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 16/7/1933

Kararname No. 9769

Madde 1 Mardin Vilâyetinin Savur kazasına bağlı Birki, Şifistan, Keferdel, Kürriulya, Kürrisuflla, Deyir, Guviz ve bu kazanın Maserti nahiyesine bağlı Kânişeyh köyleri bağlı buldukları merkezden ayrılarak mezkûr Vilâyetin merkez kazasına bağlanmışlardır.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 16/7/1933

Kararname No. 9770

Madde 1— Mardin Vilâyetinin Cizre kazasına bağlı Halilan, İstevran, Ruver, Dilân köyleri bu kazadan ayrılarak Midyat kazasının Gerburan nahiyesine bağlanmışlardır.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 16/7/1933

Kararname No. 9771

Madde 1— Cizre kazasının Hezek nahiyesine bağlı Hedil, Hendük, Dinar, Girzi, Ayvan köyleri bu nahiyeden ayrılarak Midyat kazasına bağlanmışlardır.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili
memurdur. 16/7/1933

Kararname No. 9777

Madde 1— Denizli Vilâyetinin Acıpayam kazasının Erle
nahiyesine bağlı «Sapanca» köyü bu nahiyeden ayrılarak mezkûr
Vilâyet merkez kazasına merbut «Hona» nahiyesine bağlanmıştır.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili
memurdur.

Kararname No. 9778

Madde 1— Emirdağı kazasının Bayat nahiyesine bağlı Kal'a
köyü bu nahiyeden ayrılarak Afyon - Karahisar Vilâyeti merkez
kazasına merbut Çobanlar nahiyesine bağlanmıştır.

Madde 2— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili
memurdur. 27/7/1933

Kararname No. 9779

Madde 1— Diyarıbekir Vilâyetinin Kulp kazasına bağlı
Laçıkan, Gelgoman, Malaali, Haydo, Velikân, Geçik köyleri Muş
Vilâyeti merkez kazasına merbut Geligüzan nahiyesine ve gene
bu kazaya bağlı Garan, Hamzo köyleri de Muş vilâyeti merkez
kazasına bağlanmışlardır.

Madde 2— Muş Vilâyetine merbut Nederan köyü bu Vilâyetten ayrılarak Diyarıbekir Vilâyetinin Kulp kazasına bağlanmıştır.

Madde 3— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 21/7/1933

Kararname No. 9780

Madde 1— Ankara Vilâyetinin Nallıhan kazasının «Beydili» nahiyesi merkezi «Beydili» köyünden «Gerede» köyüne kaldırılmıştır.

Madde 2— «Beydili» nahiyesine bağlı «Karahisar», Çendere, İslâmalan, Epçeler köyleri bu nahiyeden ayrılarak Nallıhan kazasına bağlanmışlardır.

Madde 3— Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 21/7/1933

1933 SENESİ HAZİRAN AYI KÖY TADİLÂTI CETVELİ

1— Maraş Vilâyeti merkezine bağlı Örcen karyesine merbut Musalar, Araplar, Demirciler, Himmetsekisi, Fakiler, Kireç, Karauşağı, Obaları birleştirilerek Araplar köyü ve Baniobasile Aydınobası birleştirilerek merkezi Bani olmak üzere Bani köyü ve Şevkili, Yolderesi, Boşnaklı, Obaları birleştirilerek merkezi Şevkili olmak üzere Şevkili köyü teşkil edilmiştir.

2— Göksün kazasına bağlı Kireç köyüne merbut Pı-

nar karyesi bu köyden ayrılarak müstakil bir köy haline konulmuştur.

3— Maraş Vilâyeti merkezine merbut Arkıtca köyü Fıraıs nahiyesine raptedilmiştir.

4— İzmir Vilâyeti merkezine bağlı İncirlılarla karyesi Karlıdere köyü ile birleştirilmiştir.

5— Menemen kazasının Emiralan nahiyesine bağlı Gölece köyü bu namla anılmak üzere Ecmandede mevkiine nakledilmiştir.

6— Erbaa kazasının Alinek nahiyesi merkezi olan Zıgdı köyü ismi Karakaza olarak değiştirilmiştir.

7— Karaköse kazasına bağlı Şikeft köyü bu kazadan ayrılarak Diyadin kazasına raptedilmiştir.

8— Dağmarmara kazasının Turanlı nahiyesi merkezi Ayaş köyünden Üçbeyli köyüne kaldırılmıştır.

9— Menemen kazasına bağlı Çukur köyü Bel köyü ile birleştirilmiş ve köyün Haykıran namile anılması muvafık görülmüştür.

10— Göksün kazasına bağlı Malakça, Seyfali, Kandil, Kabaktepe köyleri Elbistan kazasına bağlanmıştır.

11— Kuruçay kazasının Armudan nahiyesine tâbi Taburukebir ve Kozkışla nahiyesine bağlı Kardişi, Kuzluca, Bağcıgaz köyleri mezkûr nahiyeden ayrılarak Kuruçay kazası merkezine bağlanmışlardır,

12— Acıpayan kazasının Kızılhisar nahiyesine bağlı Kösten, Abaş ve Aşağıkaraçay köyleri Denizli Vilâyeti merkez kazasına merbut Honas nahiyesine bağlanmışlardır.

13— Sultaniye kazasının Hetanış nahiyesine bağlı Karabüyük köyü Çumra kazasına bağlanmıştır.

14— Antalya Vilâyeti merkez kazasına bağlı Döşemealtı nahiyesine mülhak Aykırı köyü lâğvedilerek evleri Kö-

seler, Çebel, Çam, Fettahlar, Kayadibi köylerine rapt ve ilhak edilmiştir.

15— Malazgirt kazasına bağlı İndiriş, Muradibeyi, Kuştiyan, Mollamustafa, Sultanlı, Rustangedik ve Kotanlı köyleri Bulanık kazasına ve Bulanık kazasına bağlı Tatargazi, Molladerman köyleri de Malazgirt kazasına rapt ve ilhak edilmişlerdir.

16— Torbalı kazasına bağlı Dere, Teke, Cumalı, Sinekli ve Fertek köyleri Kemalpaşa kazasına bağlanmışlardır.

17— Petürge kazasının Keferdiz nahiyesine bağlı Akuşağı ve Arapuşağı köyleri Malatya Vilâyeti merkez kazasına merbut Kale nahiyesine rapt ve ilhak edilmişlerdir.

18— Malatya Vilâyeti merkez kazasına merbut İsmet Paşa nahiyesine bağlı Karapınar köyü Akçadağ kazasına rapt edilmiştir.

19— Akseki kazasının Sullez nahiyesine bağlı Karaağacı köyü Alâiye kazasının Köprülü nahiyesine merbut Narağacı köyü ile birleştirilmiştir.

20— İçel Vilâyetinin Gülnar kazasına bağlı Kozan ve Hisarkuşak köyleri birleştirilerek Arıkuyusu köyü teşkil edilmiştir.

---

933 SENESİ TEMMUZ AYI KÖY TADİLÂT CETVELİ

1— Kayseri Vilâyetinin Viranşehir kazasının Pınarbaşı nahiyesine bağlı Tahtaköprü köyü bu kazaya bağlı Kaynar nahiyesine rapt edilmiştir.

2— Ankara Vilâyetinin Keskin kazasının Çoğul köyü Çorum Vilâyetinin Sungurlu kazasına bağlanmıştır.

4— Afyon Vilâyetinin Sandıklı kazasının Oltu köyüne merbut Şeyhyahşi karyesi bu köyden ayrılarak müstakil bir köy haline konulmuştur.

3— Iğdır kazasının Taşburun karyesinin müstakil bir köy olarak idaresi muvafık görülmüştür.

5— İzmir Vilâyetinin Çeşme kazasının Uzunkuyu köyüne bağlı Zeytinler karyesi müstakil bir köy haline konulmuştur.

6— Muğla Vilâyetinin merkez kazasına merbut Bozüyük nahiyesine bağlı Şeref köyü Şeref ve Alışar namile iki müstakil köye tefrik edilmiştir.

7— Afyon - Karahisarın Emirdağ kazasının Davulga nahiyesine merbut Hisar köyü mezkûr kaza merkezine bağlanmıştır.

8— Mardinin Cizre kazasının Aşağızerküz, Yukarızerküz, Hilâni, Sivik, Dikki, Zengülük köyleri bu kazadan ayrılarak Hezek nahiyesine bağlanmıştır.

9— Derik kazasına bağlı Lâlân, Mehlebi, Giresor, Küllegül, Semikân köyleri bu kazadan ayrılarak Şamralı nahiyesine rapt ve ilhak edilmişlerdir.

Temmuz 1933 zarfında muamelesi ikmal edilen Tekaüt ve yetim maaşları

İnhisar nahiyesi müdürü İbrahim Etem Ef	Yetim
Malatya evrak memuru Hacı Ef.	»
Kâhta sabık kaymakamı Zülfü B.	Tekaüt
Mudurnu kaymakamı Abdurrahman Naili B.	»
Beyçayırı nahiyesi müdürü Ziyaettin Ef.	»
Pirinçlik nahiyesi müdürü Ali Haydar Ef.	Yetim
Ödemiş nufus memuru Şevket Ef.	»
Yozgat mutasarrıfı Hüseyin Nesip B.	»
Yemen merkez mutasarrıfı Mehmet Reşit Paşa	»
Siirt nufus başkâtibi Salih Safi Ef.	Tekaüt
Gemlik tahrirat kâtibi Mehmet Şükrü Ef.	»
Nufus umum müdürü muavini ve Ş. I müdürü Ramiz B.	»
Genç esbak kaymakamı Ziyaettin B.	»
Nazimiye nufus memuru Emin Ef.	»
Köyceğiz kaymakamı Celâlettin B.	»
Gerger nahiyesi müdürü Mustafa Ef.	Tekaüt
Bandırma nufus memuru Mehmet Muzaffer Ef.	»

Gayri Resmî Kısım

İdare İlimleri Kongreleri

İdare kongrelerinin küçük bir tarihi Brüksel, Paris, Madrit kongreleri — Paris ve Madrit kongrelerinde izhar olunan temenniler — idare ilimleri kongresinin daimî komisyonu — Viyana kongresinin müzakere mevzuları — Şûrayı Devlet ve İdarî davalar — Memurlara müteallik mevzuatın esası ne olmalıdır? — Bugünkü fikir cereyanlarına göre umumî idare nasıl olmalıdır? — Viyana kongresinin temennileri.

İdare kongrelerinin bir tarihi

Brüksel, Paris, Madrit kongreleri— İlk idare kongresi bundan 23 sene evvel 1910 da Brükselde «Palais Mondial» da toplanmıştır. İkinci kongre araya Cihan Harbinin girmesi üzerine ilk kongreden 13 sene sonra 1923 eylülünde gene Brükselde Akademi sarayında toplanmıştır.

Birinci ve ikinci kongrelerin riyaseti 1926 da vefat eden Belçika Başvekili M. «Cooreman» tarafından ifa edilmiştir.

Üçüncü kongre 1927 senesinde Pariste, dördüncü kongre 1930 senesinde Madritte toplanmıştır. Bu kongrelere İspanya murahhası «Kont de Torre Velez» riyaset etmiştir.

Madrid kongresi ilk içtimaini 20 teşrinievvel 930 da Ayan sarayında yapmıştır.

Kongreye 17 hükümete mensup 100 den ziyade aza iştirak etmiştir.

Kongrede hükümetimizi Darülfünun idare hukuku profesörü Muslihittin Adil Beyefendi temsil etmiş ve Madrid sefaret başkâtibi Behçet Şefik Bey müşahit sıfatile kongrede bulunmuştur.

Paris kongresi

927 de Pariste toplanan üçüncü idare ilimleri kongresinde hükümetimizi Darülfünun idare hukuku profesörü Muslihittin Adil, Dahiliye Vekâleti Teftiş heyeti reisi Mustafa Arif «Elyevm Samsun Valisi», Mahallî idareler umum müdürü Akif Behzat «Elyevm Gaziantep Valisi» Beyler temsil etmişlerdir.

Kongrenin açılma merasimi «Sorbonne» da tekaüt Nazırı M. «Louis Marin» in bir nutkile yapılmış ve 19 hükümetin resmen iştirak ettiği bu kongrede 250 ye kadar idare ve hukuk adamı hazır bulunmuştur.

Kongre riyaseti meşhur idare hukuku müellifi «Berthelmy» tarafından ifa edilmiştir.

Kongrede konuşulacak işler beş kısma ayrılmış ve her kısım bir şubede görüşülmüştür.

Birinci şube: Kommün idareleri = Muhtelif memleketlerde kommünler, kommünlerin muhtariyeti, hizmetleri, resim ve vergiler, memurları ve bunların intihap tarzları ve hali medenî sicilleri tesisi mevzuu üzerinde çalışmış ve aşağıdaki temennilerde bulunmuştur:

İstikbal, kadim bir an ane ile mütenasip bir hale giren vatandaşların menfaatlerine uygun gelen cemiyetlerdedir.

Hakimiyeti temsil eden devletle millî hudut içinde

müstakil mevcudiyeti haiz kommünü birbirine karıştırmamak lâzımdır.

Kommün siyaseti millî siyasetin esası olmalı.

Kommünlerin menfaatlerini temin için kommün sendika ve cemiyetleri teşkil edilmeli ve kommünler arasında konferanslar aktedilmeli.

Kommünler âmme nizamını muhafaza edecek ve halkın menfaatini koruyacak hizmetleri, şahsî teşebbüslerle yapılamıyacak işleri, sınaî ve ticarî rekabeti imha maksadile bazı işleri inhisar suretile yapmalı.

Kommünler bazı hususî teşebbüsleri tahsisat vermek suretile himaye etmeli.

Tarihî ve İktisadî sebepler vergi sistemlerini karışık bir şekle koyduğundan kommün kanunları kommünler için muhtelif ve çok malî menbalar göstermeli.

Kommünler ellerinde mevcut menbalarla bütçelerini tevzin edemedikleri takdirde veya okturva gibi resimleri ilgaya imkân bulabilmeleri için umumî vergilere munzam kesir suretile zamlar yapabilmeli.

Devlet, devlete ait işlerde kommünlerin iştiraki nisbetinde umumî bütçeden yardım yapmalı.

Sık sık vaki olacak tebeddüller kommünlerin ümran işlerini akamete uğratacağından kommün meclisleri azasının hizmet müddetleri ona göre tanzim edilmeli.

Kommün işlerinin iyi bir tarzda yürüyebilmesi için memurları müstakir olmalı.

Kommün memurlarını yetiştirmek için teşkilât yapmalı.

Devletler kendi memleketlerinde bulunan ecnebi tebaanın ahvali şahsiyetlerini kayıt ve müteakabilen teati için mukaveleler akdetmelidirler. Bu, muhtemel avdetlerde karışıklıkların önüne geçeceği gibi ecnebi bir memlekette bulunan tebasının hali medenisinin muntazaman takibine medar olur.

İkinci şube: Devlet ile kommün arasındaki idare dereceleri:

İdare taksimatı (Province, Region, departement, Arondissement, Distirct) bütçelerin teşkilât ve faaliyeti, kommünler ve devlet idaresile teşriki mesaileri kommün ittihatları, sendikaları - şehir idareleri ... ilâh... dır.

İkinci şube ezcümle vilâyetlerin ne küçük bir devlet teşkil edecek kadar geniş, ne de ümran teşebbüslerini ifa edemeyecek kadar küçük olmaması, mıntaka usulünün millî birliği ihlâle mütemayil olmak itibarile kabule şayan olmadığı, idare taksimatında vilâyetle kommün arasında yalnız bir derece, kaza bulunması, bundan başka bir derecesi olan devletlerin bunu kaldırması, üç derecenin halk işlerini kolaylaştıracağı, vilâyet idaresinde İdarî bir ademi merkezîyet takip edilmesi, buna mukabil merkezin kontrola çok ehemmiyet vermesi, çünkü mahallî idarelerin salâhiyetlerini istimal ederken devletin ve yahut halkın hukukunu ihlâl edecek tasarruflarda bulunabilecekleri vilâyet idaresinde merkeze ait haklardan bir kısmının vilâyetlere verilmesi hususlarını münakaşadan sonra şu temennileri izhar etmiştir:

1—Kadınlara intihap hakkı verilmeli. Onlar da mahallî meclislere aza intihap etmek ve olunmak hakkını haiz olmalı.

2—Kommün cemiyet ve sendikalarının teşkili teşvik olunmalı.

3—Umumî müesseseler, cemiyet ve sendika halinde toplanabilmek ve bazı şerait altında kommün cemiyet ve sendikalarile birleşebilmek.

4—Temettü kasti gözetmeyen ve icrası hususî teknik kabiliyet istilzam eden İktisadî ve İctimaî müesseseler şahsiyeti haiz olabilmek.

5—Devletle kommün arasındaki mutavassıt idareler

teşkilâtında hakimiyetin tarihî an'aneleri mümkün olduğu kadar nazarı dikkate alınmalı.

6—Devletler Turizmin inkişafını temin ve seyyahlara, hastalara fayda bahş olmak için Fransa mevzuatındaki maden suyu, iklim ve turizm istasyonlarına şebih teşkilât vücade getirmeli.

7—Tarih, san'at, Arkeoloji noktasından kıymeti haiz olan mevki ve abidelerin muhafazasına itina edilmeli ve bunların üzerine ilân yapıştırılmasına meydan vermemeli ve sahiplerine de tasarruf haklarının tahdidine mukabil tazminat verilmeli.

Üçüncü şube:

Merkezi idare teşkilâtı -âmir-, büroların hizmetlerle münasebatı, hizmetler arasında irtibatı temin vasıtaları, merkezi idarenin rolü, hizmetlerin tanzimi, idarenin san'at ve ticaretleşmesi, İdarî davalar mevzuu üzere çalışmış ve şu temennilerde bulunulmuştur.

1—Fayol tarafından 923 kongresinde ortaya konulan kaideleri muhtelif memleketlerde tatbikinden mütevellit neticelerin neşrini daimî komisyondan temenni eder.

2—Kongre devlet teşkilâtında bir devlet şûrasının yahut buna mümasil istişarî bir heyetin bulunmasını devlet makinesinin iyi işlemesi için faydalı addeder.

3—Kongre bu lüzum hissedilen memleketlerde mevzuatın tekemmülü için Romanya hükümetinin 23 kânunuevvel 1925 tarihli kanununun 10 uncu maddesine benzer bir metnin kabulünü teklif eder. Bu metin idare mahkemelerinin talep edeceği evrak ve vesaii vermekte teahhur gösteren memurların tecziyesini âmirdir.

4—Devletin ticaret ve sanayi ile iştilal eden müesseseleri mevcut olduğu takdirde bunların muhtar bir teşkilâta malik olması ve salâhiyettar zatlardan mürekkep bir idare

meclisleri bulunması lâzımdır. Bu müesseseler mümkün mertebe mümasil hususî teşebbüslerin tâbi olduğu kaidelere tâbi olmalıdır.

Dördüncü şube:

İdareye ve idare hukukuna ait vesikaların cem ve tasnifi usullerini ve muhtelif memleketlerde aynı gayeyi takip eden müesseselerin yekdiğerile teşriki mesai etmeleri hususunu münakaşa etmiş ve kongre hazinesi evraka verilecek ehemmiyet nazarı dikkati celbeylemiş ve beynelmilel daimî encümenin beynelmilel vesaiki cem ile iştigal eden cemiyetlerle irtibat tesis etmesini ve temettü gayesi takip etmiyen beynelmilel cemiyetler hakkında tetkikat icra ederek neticesini gelecek kongreye bildirmesini ve muhtelif memleketlerde devlet tarafından yapılan satın alma esasları hakkında tetkikat icrasile neticenin keza gelecek kongreye bildirilmesini temenni etmiştir.

Beşinci şube:

Memurların intihap ve ihzarlarını, memuriyette istikrarı, memurların malî haklarını, mesuliyetlerini, memurin cemiyetleri, idarede çalışma tarzlarını, kumanda birliğini teftiş usullerini tetkik etmiş ve kongre memur intihabında iktidar ve ehliyetten ziyade siyasî düşüncelerin hâkim olduğu ileri sürülerek memurluğun bir meslek haline konulması, iltimas yerine liyakat ve kabiliyet aranması, memurluktan evvel bir namzetlik devresi geçirmesi, kanunsuz tayinlerin iptali için alâkadarlara devlet şûrasına müracaat hakkı verilmesi, memur maaşatında memurun İçtimaî mevkiinin gözetilmesi, tekaüt maaşının bir mükâfat değil, görülmüş hizmete mukabil bir hak olduğu ve binaenaleyh tenzili ve borç için haczi caiz olmadığı, mütekait, memur olmadığından memleket haricinde de olsa maaşını alabileceği, âli tahsil görmiyen memurların meslekî malûmat ile teşhizi, memurlar cemiyet teşkil edebilir-

lerse de sendika teşkil etmelerine meydan verilmemesi, memurların siyasetle iştigal etmemeleri hususları münakaşa edilmiştir. Bu şubenin kongrece kabul edilen temennileri şunlardır:

1— Memur namzetlerinde umumî olduğu kadar meslekî bir kabiliyet aranmalı ve bu namzedin meslekte kaldığı müddetçe takip edilmelidir.

2— Amirlerin otoritelerini muhafaza ve tezyit etmelidir. Çünkü onlar bu salâhiyete karşı mesuliyet deruhte etmişlerdir.

3— Memurlar grev yapamazlar. Binaenaleyh memurun cemiyetlerinin bu maksat üzerinde yürümelerine mâni olmalıdır.

4— İçtimaî kanunlardan daha kat'î, daha çok kat'î kanunlar vücade getiren bir idare ilmi mevcuttur. Her hangi bir teşebbüsün icrasını tehlikeye koymaksızın bu kanunlar ihmal veya inkâr edilemez.

5— Bu kanunlar arasında bir kumanda birliği kanunu vardır. Bu kanun bir âmirin otoritesinin parlamentoya mensup bir zatın, yahut sendika haline gelmiş memurların müdahalesile müşkülâta maruz kalmamasını icap ettirir.

6— Âmme hizmetlerinin randımanını, sanayide olduğu gibi ona bazı ıslahat tatbiki ile ziyadeleştirmelidir. Bu ıslahattan en müstacel ve mübremi dairelerde yazı makinesi kullanılmasıdır.

7— Randımanın fazlaşmasının iki kat faydası vardır. Bu, idare edilenlere faydalı olduğu kadar memurlar için de faydalıdır.

Madrid kongresi

Madrid kongresi müzakere edilecek meseleleri yedi şu-

bede görüşmüş ve neticede temenni mahiyetinde bir takım esaslar tesbit etmiştir. Maahaza bütün bu temennileri izhar ederken: «Siyasî meselelere temas etmeksizin ve kongrede temsil edilen memleketlerin kanunlarını tenkitten ihtiraz ederek» kaydını koymuştur. Birinci şube büyük şehirlerin idaresi ve kommün idareleri, ikinci şube mutavassıt idareler, üçüncü şube devlet mevzuu, dördüncü şube beynelmilel idareler, beşinci şube memurların tayin ve terfii, altıncı şube İdarî vesaikin cem ve tasnifi için beynelmilel teşkilât, yedinci şube kadınların memur olması, vatansızlık, ahvali medeniye sicilleri, memurların mes'uliyetleri idarenin takdir hakkı meselelerde iştilgal etmiştir.

Müzakere mevzularının birincisini teşkil eden «büyük şehirlerin idaresi» hakkındaki temennisi «büyük şehirlerin ve hususile hükümet merkezi olanların, her memleketin hususî şartlarına uygun bir usulü idareye tâbi olmasının muvafık olacağı» merkezindedir.

Kongrede izhar olunan temennilerden bazılarını aynen aşağıya yazıyorum:

Ademi merkeziyet «Decentralisation» idare teşkilâtının esası gibi görünürse de bu mutlak bir kaidei umumiye olarak kabul edilemez. Çünkü: Her iyi idare teşkilâtında devletin genişliği, kumanda birliği, yurttaşların fikrî seviyesi, memleketin İktisadî kudreti, İctimaî teşekkülü, terbiyesi, siyasî temayülleri ve saire doğrudan doğruya ve esaslı bir surette tesir eder.

Her memlekette umumî idare teşkilâtına müteallik meseleleri tetkik etmek ve kanun lâyhalarını hazırlamak vazifelerde mükellef olmak üzere hususî istişare heyetleri tesisi lüzumludur.

Amme hizmetlerini ifa edecek memurlar yetiştirmek için esaslı teşkilâta ihtiyaç vardır. Bunun için Darülfünunların-

da memur yetiştirmeğe mahsus teşkilât yapan yahut siyasî ve İdarî memur yetiştirmek için meslek mektepleri açan devletleri misal tutmalıdır.

Amme hizmetlerine halk mümessillerini getirmek için memur tayinini intihapla yapmak iyi bir usuldür. Fakat ihtisasa taalluk eden memuriyetlerde ve bütün hayatını devlet memuriyetine hasretmek isteyenler için bu usul hiç te kabul edilmemek lâzımdır. İntihap, siyasî fırkaların menfaatine cereyan eder ve ihtisas nazarı dikkate alınmaz.

Memurların hiç bir kayıt ve şarta tâbi tutulmadan kuvvei icraiye tarafından arzusuna göre tayini fena bir usuldür. Bu ancak geri kalmış memleketlerde ve istikrar bulmamış hükümetlerde yer bulur.

Memur yetiştirmek için, hizmetin ehemmiyetine göre tâli bir mektepten mezun olduktan ve yahut Darülfünun tahsilini bitirdikten ve ruhî ve sıhî bir muayene geçirdikten sonra meslek mekteplerinden mezun olmak şart konulmalıdır.

Yukarıki şartları haiz olan bir namzet memur olmak için bir de müsabaka geçirmelidir ve bir de staja tâbi tutulmalıdır.

Terfi için en iyi usul müsabakadır.

Memurların bilgilerini kuvvetleştirmek için yüksek kurslar açılmalıdır.

Memur olmak için zekâ, faaliyet, ihtisas kâfi değildir. Mükemmel bir ahlâk ve seciye de lâzımdır.

Altıncı şubenin «idareye ait vesikaların toplanıp tasnif edilmesi» ile meşgul olduğunu işaret etmişim.

Milletler arasında bir teşkilât işi olan bu mesele hakkında şubece şu kararlar alınmıştır:

1— Vesikaların cem usullerini tetkik etmek üzere her memlekette muhtelif dairelerin murahaslarından mürek-

kep bir dahilî komisyon teşkili.

2— Azası muhtelif memleketlerin birinci fıkrada zikredilen komisyonun azası tarafından seçilecek birer murahhasan mürekkep beynelmilel daimî vesaik komisyonu teşkili.

3— Beynelmilel bir enstitü vücade getirmek.

4— İdareye ait vesikaların cem ve tasnifi usulleri idareye ait tedrisata konulmalı.

5— Mukayeseli vasıtalar vücade getirmeli.

A— Beynelmilel mecmua.

B— Cüzü, cüzü neşrolunmak üzere beynelmilel ansiklopedi.

C— Cihan idarelerini gösterir harita.

Ç— Tasnif usullerini gösterir beynelmilel manüel.

D— İdare işlerine ait beynelmilel biyografi.

E— Muhtelif memleketlerin idareye ait kanunlarını mukayese ile gösterir mecmua.

F— Beynelmilel idare salnamesi.

Bu şube muhtelif memleketlerin idareye ait olan biliş ve buluşların birbirleriyle teati etmeleri için çok faydalı temennilerde bulunmuştur. Bugün beynelmilel bir idare enstitüsü ile bunun neşretmekte olduğu bir idare ilimleri mecmuası mevcuttur.

Hususî şube namı altında toplanan yedinci şubenin birinci kısmı kadınların memur olması meselesini tetkik etmiş ve kadının vazifesi her şeyden evvel analık olduğunu ve onu bu iş için hazırlamak lüzumunu kaydettikten sonra kadının da erkek gibi memur olabileceğini kabul etmiştir.

Bu şubenin ikinci kısmı her devletin vatansızlık «Heiyamatlos» un men'i için tedbir almaları, İsviçrede tatbik edilen ahvali medeniye sicillerinin her memleketin icabatı nazarı dikkate alınarak bazı tadilâtlarla kabul olundu.

Memurların mes'uliyeti için her memlekette en seri ve en sade bir usulün tatbikini, idareye ait akitler hakkında ayrıca hukuk kaideleri olmadıkça umumî hukuk kaidelerinin tatbikini temenni etmiştir.

İdare İlimleri kongresinin daimî komisyonu

Madrid kongresinin altıncı şubesince beynelmilel idare teşkilâtı vücade getirilmesi hakkındaki temenniyatının ilk adımı esasen 1910 da Brüksel kongresinde atılmıştı. O zaman kongrenin tetkik ve temennilerini tahakkuk ettirmek üzere bir «Daimî komisyon» teşkil edilmiş ve riyaseti M. Coorenon» ne verilmiştir. Bu zatın vefatından sonra riyaset İspanyalı «Kont de Terre Velez» e intikal etmiştir. Madrid kongresinde bu komisyonun unvanı «Institut International des Sciences administratives» İdare ilimlerinin beynelmilel enstitüsü haline ifrağ edilmiştir. Enstitünün merkezi Brükseldedir. Fahrî reisi «Kont de Terre Velez» dir Fahrî reis vekili de «Barton Tibbout» dır. Meşhur idareci «Berthelmy» bu enstitünün fahrî azasıdır. Hali hazırda enstitüyü teşkil eden zatlar şunlardır:

Reis: Akvam Cemiyetinden idare mahkemesi reisi Belçika hükümetinin Millî Müdafaa Nazırı M. Albert Devez.

İkinci reisler:

İspanya akademisi ve Şûrayi Devleti azasından Madrid Akademisi idare hukuku profesörü M. Gascon Marin Fransa enstitüsü azasından Paris hukuk ve siyâsî ilimle: mektebinde profesör M. Joseph Barthelmy, Belçika ziraat nezaretinde fahrî müdürü umumî M. De Yust.

İtalya Hariciye Nezaretinde hukuk işleri müdürü Şûrayi Devlet azası orta elçi M. «Giannine Amedo», Kolombiya hükümetinin Madrid orta elçisi Mr. Jose Jaquin.

Polonya âli idare mahkeme reisi Polonya idare ilimleri enstitüsü reisi M. Kopciniski.

Eski Avusturya Başvekili divanı muhasebat reisi Baron Beck.

Umumî kâtipler:

Belçika Dahiliye Nezaretinde müdürü umumî M. Edmond Lesoir.

Belçika Sanayi ve Mesai Nezaretinde müdürü umumî Dr. Warnotte.

Umumî kâtip - veznedar:

Ziraat Nezaretinde müdür M. Louis Pien.

Kâtip:

Hukuk doktoru Didsheyn.

— Bitmedi —

SABRİ

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürü

Şehirler ve Belediyecilik

İNGİLİZ BELEDİYELERİNDE BÜTÇE VE KAT'I HESAP

Bütün İngiliz mahallî idarelerinde malî sene başı Nisan iptidasından başlar ve mart nihayetinde hitam bulur.

Mahallî idare usulü muhasebesi başlıca iki vasıf arzeder.

Birinci şekle göre, belediyelerin bütün vergilerinden gelirlerini ve diğer iratlarını bir hesapta toplamak usulü caridir.

İkincisinde ise adî gelirlerle bunun tahsil masrafı ve fevkalâde masrafları ayrı ayrı hesap edilir.

Bütçeler

Bütçeler, muayyen usul ve formüller dahilinde yapılır. Umumî hizmetler için yapılacak masraf mukarreratı, her iş için ayrılan komisyonları bizim tabirlerimizle meclis encümenleri tarafından hazırlanır.

Her komisyonun varidat ve masraf hesapları evvelâ belediye meclisinin malî encümeninde tetkik olunur, ondan sonra meclisin kararına arz edilir.

Bütçeler nihaî olarak belediye meclisleri tarafından tesbit olunur ve bir iki istisnasından sarfı nazar Vekâletlerde hiç bir makamın tasvibine tâbi olmaksızın tatbik edilir.

Yalnız bir kısım belediyelerde hükümet iki hizmeti murakabe eder, o da maarif masraflarile polis masrafı yekûn-

larıdır. Bu da hükümet tarafından bu hizmetler için tahsis edilen paranın murakabesi mahiyetindedir. Belediyenin kendi parasından yapacağı aynı evsafa işler için hükümetin tasvibine lüzum yoktur.

Masraflar, bütçelerin tatbiki sırasında meclis maliye encümeni tarafından fasıl ve maddelerine göre murakabe edilir. Yani kısmen vize vazifesine müşabih bir hizmeti maliye komisyonu yapar.

Kontluk meclisi bulunan mahallede bir kısım büyük belediyelerde bütçelerin fevkalâde kısımlarının hazırlanması ayrıca bir hususiyet arzeder. Buralarda icra vazifesini gören makamlar tarafından hazırlanan fevkalâde bütçe kısımları, maliye dairelerinin tetkikinden geçer ve fakat nihayetinde gene meclisin tasvibile tatbik olunur.

Bundan başka fevkalâde bütçelerin ayrı bir mahiyeti vardır. Umumiyetle tatbik müddeti beş sene sürer, fakat bunların yedi veya on sene devam edenleri de vardır.

Aynı zamanda fevkalâde bütçelerin her sömestre devreleri için ne kadar para sarfedilebileceği takribi olarak tesbit olunur. Bununla tatbikatta muvazene teminine çalışılır.

Bütçelerin murakabesi

Veznedara parayı tediye etmek üzere verilecek emri yazmadan evvel, yapılacak masraf o işe ait masrafların icra ve ifasından mesul olan komisyonca tetkik ve malî encümence tasvip edilir.

Alelûsul masarifi tahsiliye ve saire gibi bir kısım masraflar için yapılacak muamelede mahallî kanunlar, belediyeleri muhtar bırakmıştır.

Büyük belediyelerde, parlâmentomun tasvibile birer malî kontrol komisyonu teşkil edilmiştir. Diğer belediyeler-

de ihtiyarî olarak böyle bir komisyon isteyebilirler. Bununla beraber, bu vazifeyi belediyeler, kendi meclisleri içinden bir komisyona verebildikleri gibi, veznedar, muhasip veya kontrolör olarak tayin edecekleri kimselere de bu işi gördürebilirler.

Bundan başka (district auditor) denilen hükümet müfettişleri tarafından da vilâyet burgları hariç olmak üzere bütün mahallî idare hesapları teftiş ve tetkik ettirilebilir.

Bunlar, bilhassa yapılan tahsilat ve sarfiyatın kanunlara ve muhtelif mahallî teşekküllerin hukukî vaziyetlerine göre kendi mıntıklarına tatbik olunan nizamname ve talimatlara mutabık olup olmadığım tetkik ederler.

Kanunsuz ve usulsüz masraflar usulen tazmin ettirildiği gibi, beş yüz İngiliz lirasını geçen bir masrafın kanunsuz olarak icrasına sebebiyet verenler beş sene müddetle belediye meclisi azası olamazlar.

Müfettişlerin beş yüz İngiliz lirasına kadar yaptıracakları tazmin muamelesine, Sıhhiye Vekâletine ve bundan fazlası için divanı muhasebata itiraz edilebilir.

Bununla beraber, icap ve lüzumuna göre, kanunsuz masrafların tasvibi için Sıhhiye Vekilinin mutlak bir salâhiyeti vardır. Aynı zamanda Sıhhiye Vekili, fevkalâde olarak ta herhangi bir mahallî teşekkülün hesaplarını teftiş ettirebilir.

Vilâyet burgları hesaplarına gelince:

Bunlardan masarîf ve vergi hesapları aynı usulde teftiş edilebilirse de, umumî hesapları bu teftiştten hariçtir.

Bunlar için, kendi meclisleri talep etmezse teftiş edilemez. Fakat bunların teftişi için mükellefler, iki müfettiş intihap edebildikleri gibi belediye azasından reis tarafından seçilecek bir zatta teftiş vazifesini görebilir.

Belediye gelirleri

İngiliz belediyelerinde en mühim iradı (Rates) denilen vergi yekûnları temin eder. Bu verginin mahiyeti bizim, eski maarif vergisindeki salma usulile, bugünkü köy kanunumuzdaki salma sistemine benzerdi. Yani belediye hududu içinde oturanların, işgal ettikleri evlerle diğer binaların senelik iradı verginin matrahını teşkil ederdi.

Takriben üç yüz senelik bir tatbik devresine malik olan bu sistem, son asrın iptidasından beri bütün arazi ve emlakçılığını bu verginin matrahi olarak kabul edilmiştir.

Bununla beraber şurasını tasrih etmek lâzımdır ki vergiye matrah olan şey, mülkün hacmi değil, senelik geliridir.

Bir evin senelik iradı, o evin bir sene zarfında getirmesi muhtemel icar bedelile ölçülür. Yalnız bu icarı temin etmeğe müsait olacak tamirat bedeli ile sigortası ve diğer masrafları bu nisbetten hariç tutulur.

Bundan başka, icar şeklile iradını tesbit etmek kabil olmıyan müesseseler vardır. Şimendiferler, gaz ve elektrik ocakları ve diğer müteharrik kuvvetler müesseseleri, kanallar, su, oteller, tiyatrolar bu meyandadır. Bunların senelik iratları da tesbit edilmiş muayyen usullere göre icar vaziyetine yakın bir hesap ile bulunmaktadır.

Kiliseler ve ilim cemiyetlerine ait binalar belediye vergisinden müstesna olduğu gibi, çift arazisi ve çiftçi binaları da ancak iradının rubu nisbetinde vergiye tâbidir.

Bu verginin temini için mahallî teşekküller her beş senede bir, kendi hudutları içindeki emlâkin gelirlerini tesbit ederler. Fakat bu tesbit muamelesi bir vergi komisyonunun tasdikinden geçmedikçe muteber değildir.

Kontluk burlarında, bu komisyon da belediye azaları arasından ayrılır. Fakat ilk tesbit muamelesini yapanlar, komisyona aza olamazlar. Komisyonda muaveneti umumiye idare meclislerinden de aza bulunur.

Diğer belediyelerde Sıhhiye Vekâletinin tasdikine muallâk olmak üzere komisyon azaları kâmilten mensuptur.

Komisyon hem belediyeyi, hem mükellefi dinledikten sonra tesbit olunan iradı ya tadil veya tasdik eder. Bu suretle bir itiraz mahkemesi vazifesini görür.

Bir belediye hududu içindeki emlâkin bütün gelirleri iki milyon İngiliz lirası tesbit edilmiş ve belediye bütçesi için de bir milyon İngiliz lirası lâzım olmuş ise, o belediye sınırları içindeki emlâkin bir liralık iradından on şilin vergi almak lâzım geliyor demektir.

Esas bu şekilde tesbit edildikten sonra herkes kendi emlâkinin iradına göre muayyen olan nisbeti verir.

Verginin tediyesinde de, zamandan evvel vergisini getirip ödeyenlerin vergilerinden % 2,5 tenzilât yapmak suretile kolaylık göstermek üzere kanunu mahsusla belediyelere salâhiyet verilmiştir.

Mükellefler vergilerini, belediye hesap bürolarına verebilecekleri gibi, posta vasıtasile de gönderebilirler.

İngiliz belediyelerinin diğer gelirleri

Mahallî idarelerin (Rates) denilen mühim vergi menbaile hükümet muavenetinden başka birçok gelirleri vardır.

Umumî Harpten sonra ucuz mesken inşasile ucuz kiraya vermek vazifesine son derece itina edildiğinden bu evlerin icarı, İngiliz mahallî idareleri için oldukça mühim bir irat temin etmektedir. Evlerin yapılması için borç alınan pa-

raların faiz ve ödeme taksitlerde evlerin tamir ve idare masrafı çıktıktan sonra yine epeyce bir para kalmaktadır. Halbuki, işin aslında, bu evler varidat menbaı olarak yapılmamıştır. Fakat hükümetin muaveneti mükellefler için bir yük şeklini vermektedir.

Bazı belediyelerin arazi ve emlak gibi akarları vardır. Bilhassa hibe ve teberulardan mütevellit emlak büyük bir yekûn tutar. Bunların hasılatı, mahallî hizmetlerden dolayı değeri çoğalan emlak ve araziden alınan kıymet fazlası resmi de belediye bütçeleri için mühim gelirdendir.

Ticarî teşebbüsler geliri

Belediyeler, umumî menfaat düşüncesile ticarî teşebbüsler yapabilirler. Fakat bunlardan herhangi birisinin satın alınması veya yeniden belediyece tesis için parlâmentodan almak lâzımdır. (Belediyelerin İktisadî çalışmaları hakkındaki makalelerimizde bu hususa dair tafsilât vardır.) Belediyeler tarafından işletilen bu gibi işler, su tevziatı, elektrik ve gaz ocakları, tramvay, otobüs ve omnibüs seferleri tesisi gibi şeylerdir. Alelâde hallerde bunlar doğrudan doğruya mahallî teşekküller tarafından işletilir. Tramvaylar ekseriya komşu mahallî teşekküllerle birlikte kumpanyalar teşkili suretile olur. Bir tarafta belediye vergisine tâbi aynı mahiyette birçok teşebbüsler işletilmekte iken, aynı işi, belediyenin yapması, halka daha ucuz temin etmek gayesine matuftur.

Bundan başka parlâmentonun müsaadesile birçok büyük şehirlerde bu gibi hizmetler hususî şartlarla ve hatta bazan inhisar mahiyetinde salâhiyetlerle umumî kumpanyalara verilmiştir. Yalnız muayyen müddet zarfında bunların belediyelere geçmesi esastır.

Bu gibi işlerin kumpanyalara tevdiine meclisçe tesbit olunan tarifelerde tenzilât yapılması için belediyece sıhhiye Vekâletine müracaat edilebilir. (İngiliz mahallî idareleri Sıhhiye Vekâletine bağlıdır.) Bunlardan başka belediyeler mezarlıkların idaresile, çarşı ve pazarlar tesisi ve liman ve antrepo işleriyle de uğraşır ve bunlardan da mühim gelirler alırlar.

Hâzineden muavenet

Bir kısım mahallî hizmetler vardır ki bunlar, mahiyet itibarile yarı millî sayılmıştır. Ve bunların idare masraflarının millet namına devlet hâzinesine giren paralardan ödenmesi esası kabul olunmuştur.

Devlet bütçesinden mahallî teşekküllere para ayırmak meselesi hemen bir asırdan beri devam eden uzun ve karışık hesaplarla, elan halledilememiştir. Bir zamanlar, mahallî varidatla devlet gelirlerini tamamen ayırmak istemişler, fakat muvaffak olamamışlardır.

Hükümet tarafından yapılan muavenetler iki şekildedir. Birisi, patente ve veraset vergisi gibi bir kısım irat menbalarından temin olunan gelirlerin millî bir hesaptan mahsubu yapılmak üzere muayyen nisbetlerde ve tahsil olundukça mahallî teşekküllere verilmesi usulüdür.

Diğeri de doğrudan doğruya hükümet, bütçesinden, parlamento tarafından tesbit olunan miktar üzerinden nakten muavenet yapılması şeklindedir. Fakat bu paralar maarif, polis, büyük yollar ve bazı umumî sıhhat hizmetleri tahsisatına karşılıktır. Annelerin ve çocukların ve veremlilerin korunması bunlar arasındadır. Bu muavenetlerde ölçü şudur ki, o hizmet ya tamamen millî ve umumî ve yahut yarı ya-

rıya millî olsun, ancak bu gibi hizmetlerin mahallî teşekküllerce idaresi esastır.

Fakat belediyeler, bazı hallerde hükümet adamı gibi hareket ederler. Bu gibi hizmetlere mukabil yapılacak muavenetler, mahallî teşekkülleri safi masrafları yekûnunun yüzde nisbeti üzerinden verilir. Ve maarife ait nisbeti maarif vekâleti, polise ait olan Dahiliye Vekâleti, yollara ait olan Nafia ve diğerleri Sıhhiye Vekâleti tesbit eder.

Maarif muavenet hissesi, mahallî bütçede tesbit olunan masrafın % 50 sini ve büyük yolların ikinci sınıfları için % 25 ini geçemez. Fakat zührevî hastalıklar masrafına devletin iştiraki % 75 tir.

Nafia Vekilinin ayrıca bir salâhiyeti vardır ki mahallî teşekküller tarafından yolların genişletilmesi ve yeni yol tesisi, köprülerin genişletilmesi ve buna benzer diğer işler için otomobiller üzerinden alınan vergiden mühim miktarda fevkalâde muavenet yapabilir. Böyle bir vaziyette yapılacak masrafın % 50 sinden % 75 ine kadar muavenet edilir.

Amele evleri yapan belediyeler hükümet tarafından her ev için senede 6 İngiliz lirası ödenmektedir ve bu tediyat yirmi sene devam edecektir. Belediye sınırları içindeki çiftçi toprakçılarile evlerinin varidatı yekûnu üzerinden alınan belediye vergisi (Rates) nın yalnız dörtte bire kadar alınabileceğini arzetmiştim, bunun müstesna tutulan kısmına mukabil devlet bütçesinden, mahallî teşekküllere muayyen nisbetlerde yardım etmek usulü vardır.

Fevkalade masraftan kapatmak için fevkalâde gelirler

İngiliz mahallî idareleri, fevkalâde masraflar için, bazı şartlar altında istikraz yapmak salâhiyetini haizdirler. Fakat

bu muamele Sıhhiye Vekâletinin tasvibine tâbidir. Yalnız, istikrazın tahsis edileceği işin veya işlerin bir veya bir kaç mahallî teşekkül için resmî bir vazife olduğu parlâmentodan geçen bir kanunu mahsus ile tesbit edilmiş olmak lâzımdır.

Maamafih, böyle bir vazife tahmil eden kanunlar bazan istikraz için de salâhiyet vermiş olurlar.

Meselâ, maarif vazifelerini mahallî teşekküllere veren kanun, mektep inşaatı ve oyun sahaları tesisi için muayyen şartlar altında istikraz yapmak mezuniyetini vermiştir.

Bunun haricinde yapılacak istikrazların fevkalâde işlere münhasır olması ve işin nev'ine göre alâkadar Vekâletin tetkikinden geçmiş bulunması şarttır.

Bu murakabe şiddetle takip edilmekte olup şartlarına uygun olmıyan istikrazların reddedildiği ekseriya vakidir red sebepleri arasında, adî varidat ile, fevkalâde tesisatın masraflarını kapamağa imkân görülmesi ve yahut o zaman için o belediyelerin malî vaziyeti dolayısıyla istikraz yapması muvafık bulunmaması gibi haller sayılabilir.

İstikrazların mahiyetine göre 5-80 seneye kadar bir müddet içinde itfasına kanunî mesâğ vardır. İstikrazların müsaadesi gerek kanunu mahsus ile verilmiş, gerek ait olduğu Vekâletçe muvafakat edilmiş bulunsun, tatbikatta parayı bulmak için ekseriya müracaat edilen usul Londra borsasında satılmak üzere tahvilât çıkarmaktır. Ve hemen umumiyetle mahallî teşekküllerin ihtiyaçları, kısa bir zaman içinde bu usul ile temin olunmaktadır.

Bu muamele, uzun vadeli istikrazlarla mahallî teşekküllerin evvele akdedilmiş muhtelif istikrazlarını konsolide etmek için yapılmaktadır.

İngilterenin muhtelif sınır mahallî teşekküllerinin masrafları yekûnu, istikraz vasıtasile kapatılan masraflar hariç olmak üzere takriben 373 milyon İngiliz lirasıdır. İktisadî nisbetler masrafı 97 milyon lira tutuyor. 373 milyonluk masrafın karşılığı irat, mahallî tax lardan, hükümet muavenetinden, ticarî müesseseler hasılatından ve diğer gelirlerden rafin karşılığı irat, mahalli (tax) lardan, hükümet muaveneyon İngiliz lirasıdır. 84,5 milyon İngiliz lirası da hükümet bütçesinden muavenet olarak verilmektedir. Ticarî müesseseler hasılatı 98 milyon liradır. Diğer muhtelif gelirler de 47 milyon tutmaktadır. Muhtelif mahallî teşekküllerin borçları yekûnu 935 milyon İngiliz lirasıdır.

K. NACİ

Mahallî İdareler Umum Müdürü

Yeni Demografide Kovadis meselesi

I

1—Cemiyetin yüksek menfaatleri arasında, nüfusun tabîî inkişafına ait olanı mühim bir mevki işgal eder.

Gayri tabîî inkişaftan; nüfus harekâtında görülen şiddetli ve devamlı temayülleri kastediyorum.

Gayri tabîî tezayütten; (tarihin bazı devirlerinde görülen) düşünülmemeyerek, hiç bir ihtiyat gözetilmeyerek fazla çocuk yapılmasını ve bunların ufak, gayri sıhîî meskenlere doldurulmasını ve sefil bir halde bırakılmasını kastediyorum.

Bazı ırkları tehdit eden, bazı milletlerin tedricen sönmelerini hazırlayan veya nüfusları miktarını kuvvetle azaltıp onların rakip ırklar veya milletler önünde silinmelerine sebebiyet veren, çocuk istememek korkusunu da gayri tabîî buluyorum.

Ailelerde çocuk adedini azaltmak temayülü, medeniyetin başında bulunan milletler arasında her gün daha şuurlu, daha umumî bir hale gelmektedir.

Mantık ziyasile, İktisadî mülâhazalarla bu temayülün karışık menbalarını keşfetmek müşkül değildir.

Birçok kimseler ve aileler çocuk sahibi olmaktan kendilerini tamamen menetmek derecesine kadar ileri gittikleri görülmektedir.

Doğumu daraltmak, azaltmak için kolaylıklar mütemadiyen artıyor ve medenî memleketlerde doğum seviyesi

mütemadiyen düşüyor ve fazla tevellüdat, yerini fazla ölüme terkedecek bir hale geliyor.

Bu gidişle nereye varılacak, netice ne olacaktır? Doğum kuvvet ve nisbeti fazla olan medeniyetçe geri ırklar ve milletler muvacehesinde, medenî milletlerin mukadderatı ne olacaktır?

Bunu, garp medeniyetinin ve milletlerinin inhitatı takip etmeyecek midir? Demografi nazariyesinin durduğu ölü noktayı terketmek için ileriye doğru bir adım atmağı düşünüyorum. Maltüscü fikir ve temayülleri müdafaa etmeği veya bunlara hücum etmeği ölü bir nokta gibi telâkki ediyoruz.

Bir taraftan demografik hareketin hayatın lüzum ve zaruret kadrosunu geçen bir temayül gösterdiği teyit edilmekte diğer taraftan da böyle olmadığı, yahut bu temayülün İçtimaî hayatın mevcut olduğu milletlerde görülmediği söylenmekte ve bu bapta her iki taraf ta izah vermektedir.

İçtimaî şartlar içinde ve cemiyet halinde yaşayan fertlerin doğuma karşı olan vaziyetleri böyle bir temayülün mevcut olmasına veya hissedilmesine meydan vermiyecektir. Bu meseleye ait doktrinleri kat'iyetle izah ve ihtisar etmeği istemek bizi pek uzaklara götürecektir.

Çizdiğim yol başka istikamete müteveccihdir. Ve işe başka taraftan yanaşmağa çalışacağım.

Her şeyden evvel beni alâkadar eden; nüfus işleri ve bunun kanunları veya hareketleri mevzuuna ait izah edilmiş noktai nazarlar değildir; ancak; nüfus hareketinin bizzat yürüyüşüdür.

İstatistikle meydana çıkırılan ve nüfusun artma tarzını aydınlatan vakıalardır. Asıl davamız:

Modern cemiyet hayatında hakikî demografi hareketinin bariz vasıflarının ana hatlarının neler olduğudur?

Mevzuu bahis hâdisenin nihayetsiz safhalar arzemesi tabiatile bu hâdisenin ana hatlarının bir tabloda tesbit edilmesini müşkül kılmaktadır. Ancak biz, tetkik edilecek hareketin vaziyetini anlamak ve izah eylemek için geniş ufuklar, görüşler arzedeleyen pek mühim bir noktaya bağlanabiliriz. Bu nokta da; İçtimaî hayata iştirak eden insan eğer tevellüdat miktarını tesbit ve tehdit için fizyolojik bir tesir yapıyorsa bunun araştırılmasından ibarettir.

Fizyolojik tesirden; vasitasız tesiri kastediyorum. Yoksa ihtiyatî fikir ve tedbirler gibi vasıtalı çareleri değil.

Zira İçtimaî ve İktisadî hayatta ehemmiyeti haiz bir âmilin cemiyet içinde yaşayan nüfus miktarının tahavvülleri üzerinde bilvasıta bir tesir yapmamasına pek az tesadüf edilir.

Doğum üzerine müessir olan sayısız âmiller arasında en ehemmiyeti haiz olan unsur; ferdin vasitasız ve şuurlu müdahalesidir. Binaenaleyh bir memlekette nüfus hareketleri tetkik edilmek ve bunlardan umumî bir netice çıkarılmak istenildiği zaman bu âmilin hususî bir alâka ile tetkik edilmesi lâzım gelir.

Eğer fert tevellüdat miktarını azaltmak için vasitasız ve şuurlu her nevi müdahaleden içtinap ederse nüfusun artma miktarını gösteren netice; bu müdahalenin vuku bulduğu zaman elde edilecek istatistik neticelerinden fazla miktarda farklı olacaktır.

İnsanların azim bir ekseriyeti doğum azlığını kolaylaştıracak çarelerin ve bilhassa gebe kalmamak için alınan tedbirlerin gayri ahlâkî ve muzır olduğunu bilmemekte ve yahut takdir edememektedir. Eğer bu kabil müdahaleler olmazsa doğum miktarı yükselecek ve böyle bir cemiyette de tabiatile kuvvetli bir doğum nisbeti kaydolunacak ve çocuk miktarı da hiç bir tahdide tâbi tutulmayacaktır.

Şimdi nüfusun hakikî bir surette nasıl arttığını anlamak için doğum nisbetinin aksi istikametindeki ölüm nisbetini bilmek lâzımdır.

2—Riyazî bir hakikat; eğer doğum nisbeti, insan hayatına nazaran pek uzun bir devre esnasında meselâ müteaddit asırlar yahut bin sene yüksek olarak kalsa o zaman ölüm nisbetinin de aynı suretle uzun müddet yüksek nisbeti muhafaza etmesi icap eder.

Aksi takdirde nüfus hendesî bir nisbet dahilinde kuvvetli bir miktarda artacak olursa az bir zaman sonra beşeriyet küre üzerinde kâfi derecede yer bulamayacaktır.

Binaenaleyh uzun bir zaman zarfında vukua gelecek kuvvetli doğum miktarının herhangi bir tarz veya çare ile tevzin edilmesi lâzımdır. Kuvvetli doğumu telâfi etmek, karşılamak için yegâne hakikî çare; muhaceret sayılmadığına göre ölüm yüksek nisbetidir.

Doğum nisbeti kuvvetli kaldığı ve ölüm nisbeti fazla miktarda ve mütemadiyen düşmekte devam ettiği zaman nüfusun süratte artması lâzımgelir.

Fakat ölüm nisbetini daimî surette yüksek tutacak nedir? Buna yardım eden bin türlü hal ve vaziyet vardır ve bunlar da: Maarifsizlik ve bundan ileri gelen pislik ve salgın hastalık ocakları ve bilhassa intanî çocuk hastalıkları veya kıtlık, sefalet, harp, cinayet... ilâ gibi âmillerdir.

Binaenaleyh insan, doğumu tanzim için vasıtasız ve biyolojik bir surette müdahale etmedikçe nüfus miktarı hatta her ailede çocuk miktarı, doğum ve ölüm yekûnu ve ölümün doğuma nisbeti, ferdin iradesi haricindeki tâbiî kuvvetlere ve muhit tesirine tâbi olacaktır.

Doğumu tehdit eden bütün ferdî müdahalenin yokluğunda nüfus hareketleri iki şekilde vukua gelebilir:

A— Tabiatın keyif ve arzularına tâbi olan ve umu-

miyetle yüksek bulunan doğum karşısında ölüm de vasatise yüksek olan fazla vüs'atte tahavvüller arzeder.

B— Ölüm muntazam bir surette düşer ve uzun bir müddet oldukça dun bir seviyeyi muhafaza eder.

A fıkrası halinde hiç bir iradî müdahaleye maruz kalmaksızın tabiate bırakılan doğum aynı surette tabiatın arzularına terkedilen ölüme galebe çalar.

B fıkrasına göre de, ailede çocuk miktarını azaltmak, gebeliği menetmek için çok kimseler tarafından yapılan müteakabil bir müdahale olmaksızın medeniyet ve hıfzıssıhanın terakkisi ölüm miktarını azaltmak hususunda ferdî ve İçtimaî bir tesir yapar. Vaziyet bu merkezde olunca nüfus da zarurî olarak süratle artar.

Ferdin iradî ve vasıtasız müdahalesine tâbi tevellüdat ile ihtiyarî tevellüdatı ayıran noktaya büyük bir ehemmiyet vermekteyim. Bu nokta; zamanımızın medeniyetçe ileri gitmiş cemiyetlerinde de anlaşılmağa başladığı görülmektedir.

Bazı medenî milletlerde ailelerin azim bir kısmı bu hattı henüz geçmemişler, bazıları da bu husustaki kat'î adımı atmışlardır.

Hayat ve hâdisat o derece mühim inkilâp geçirmektedir ki ergeç doğum iradî tahdidi bütün medenî milletlerde sür'atle tatbik edilecektir. Bu gayri kabili inkârdır.

3— Nüfus miktarının artma ve azalması muhaceret hareketlerinden ileri gelen tebeddüller hariç olmak üzere - doğumun ölüme olan nisbetine tâbidir. Doğum ve ölüm münhasıran tabiî kuvvetler tarafından idare edildiği kadar bunlar beşerin hareket, ihtiyat ve irade tesirlerine de tâbidir.

Ancak mevzu ölüm veya doğum olduğuna göre ferdî ve İçtimaî müdahale; gerek bilâvasıta ve bilvasıta alınacak tedbirler gerekse müdahale sahası itibarile çok değişebilir.

Hiç bir kimse ölümden kaçamaz, herkesin azamî yaşa vâsıl olduğu ve sıhî şartlara uygun bir hayat geçirdiği kabul edilen bir cemiyette bile ölüm nisbeti muayyen asgarî bir nisbetten aşağı düşmez. Bilâkis fert, çocuk yapmamak için icap eden sıhî malûmatı elde ediyor ve tedbirler alıyor. Binaenaleyh asgarî tevellüdat sifıra iner.

Fertlerden mürekkep bir grup farzedelim, bu grubu teşkil eden fertlerin hepsi ölecektir ve bu grupta bir çocuk bile doğmamış olması varit olabilir.

Ölüm nisbeti; yıpranmış beşerî malzemenin ortadan kalkmasını doğum nisbeti de beşerin tekrara yenileşmesini gösterir.

Ölüm, her fert ve aile için kat'î ve zaruridir. Fakat cemiyetin bütün gruplarında çocuk doğması zarurî bir vasıf arzetmez. Şu halde ölüm ve doğum nisbetlerinden yalnız birincisi zarurî bir marka taşımaktadır.

Mevcut insanların ölmesi her türlü beşerî endişe, ihtiyat ve menfaat fevkinde zarurî olarak vuku bulmaktadır. Fakat menfaat, hotbinlik, zevk, huzur beşerî ihtiyat tevellüdata pekâlâ mâni olabilir.

Binaenaleyh bir cemiyet; eğer bazı sıhî bilgileri bulursa tevellüdat nisbetini sifıra veya ona yakın bir miktara indirmek imkânlarına malik olur; fakat bu cemiyet ölüm nisbetini asgarî bir nisbetten aşağı düşürmeğe muktedir olamaz. Muayyen bir İçtimaî hâdisenin aralarında oynadığı, hareket ettiği son hadleri bilmekliğimiz birinci derecede ehemmiyeti haizdir.

4— Eğer fert çocuk yapmaktan çekinmezse yani bir cemiyette tevellüdat yalnız tabî kuvvet oyunlarına tâbi bulunursa, tevellüdat nisbet şüphesiz çok yüksek olacaktır. (Senede vasatî tevellüdat nisbeti 1000 nüfusta 30 ilâ 50 arasında olur) ve o zaman uzun bir devre için vasatî tevel-

lûdat nisbeti de kuvvetli bulunacaktır. Bununla beraber ölüm miktarının düşük ve yüksek olması da kabili mukayese sabit bir hâdiseye bağlı değildir.

Binaenaleyh uzun bir devrenin ölümü tetkik edilirken tenezzül ve tereffüler görülecektir.

Binnetice eğer tevellüdat, yüksek bir seviyeyi muhafaza ederse; ölüm mühim temevvüçler gösterebilecektir.

Kuvvetli tevellüdat İçtimaî vakıası karşısında, nüfusun hakikî artması ölüm emsalile tayin edilir.

Nüfusun pek fazla bir surette artmasını istemeyen Maltüsün asrî cemiyet tarafından kabul edilmesi şansı pek az bulunan, doktrinlerini tenkit etmek istemiyorum; ancak on sekizinci asrın sonlarında ve on dokuzuncu asrın başlangıcında İngilterede görülen ve Maltüsü endişeye sevkeden sür'atli nüfus artması tevellüdatın anî olarak artmasından değil, tevellüdat nisbeti değişmeyen bir yükseklikte olduğu halde ölüm nisbetinin düşmesinden ileri geldiğini kaydetmek istiyorum.

Sıhhî, İktisadî, fikrî şartların salâhı, ölüm nisbetinin düşmesine yardım eder. Bu âmiller sebebile; tevellüdat aşağı yukarı sabit bir nisbeti muhafaza ettiği halde nüfus süratle artmağa başlar. Her İçtimaî hâdis, resmî bir faaliyet veya hususî bir teşebbüsten ileri gelen İdarî, sıhhî, İktisadî, fikrî sahalardaki her nevi terakki ve ıslahat ve faaliyet, ölüm miktarını azaltır ve nüfusun artmasına vasıtalı bir surette müessir olan İçtimaî âmiller gibi ölüm nisbetini düşürür.

Binaenaleyh çocuk yapmak, tevellüdat miktarını tahdit etmek için ferdin doğrudan doğruya müdahalesi olmadıkça yahut daha kat'î bir tedbirle bu müdahale fazla miktarda aileler tarafından tatbik edilmedikçe nüfusun artmasındaki sürat veya betaet ölüm nisbetine tâbi olur.

Binaenaleyh sıhhi hal ve vaziyet (maarifin inkişafı, tıp ilminin zaferi, İdarî islahat mütemadiyen genişliyen refah; intizam ve temizlik fikirlerinin terakkisi, amele kanunlarının vücade getirilmesi ilâh... gibi) üzerine vasıtalı ve vasıtasız bir surette tesir eden âmiller ve sıhhati umumiye terakki ettiği zaman bu nisbet; tabii kuvvetler oyununu aksettirir.

Bu âmiller; kütle halinde vakitsiz vukubulan ölümlerin sebeplerini henüz ortadan kaldıramamıştır.

Bu hususta ölüm nisbeti iki kısma ayrılabilir:

Biri bilhassa tabiatın gayri meş'ur kuvvetleri tarafından tayin olunan diğeri de İçtimaî müesseselerin ve beşeriyetin terakkilerinin izlerini taşıyan nisbetlerdir.

İçtimaî terakkinin ölüm miktarını bilvasıta azaltmağa hizmet ettiğini işaret edelim, bununla beraber bazı sıhhi tedbirlerle fert istediği kadar çocuk yapmak veya hiç çocuk yapmamak kat'î fikir ve kanaatine malik olabilir.

Tıp ilminin zaferi, amele himayesinin tevessülü, yahut İktisadî ve İçtimaî şartların salâhi ne olursa olsun, ihtiyarlığa vâsıl olduğunu ümit ettirecek ihtimal pek azdır.

Hatta ferdin çocuk doğumunu men için asla harekete geçmediği zamanda bile İçtimaî, İktisadî, meslekî şartların doğum üzerine bilvasıta tesir yaptığı malûmdur.

Meselâ; İçtimaî ve İktisadî vaziyetin müsait olmadığı, evlenme vak'asının az veya nadir bulunduğu zaman tevellüdat nisbeti gayri kabili ihtiraz bir surette düşer.

Binaenaleyh, netice olarak diyebiliriz ki İçtimaî âmiller tevellüdat nisbeti üzerine olduğu kadar ölüm nisbeti üzerine de tesir yapar.

Bilhassa nüfus harekâtı noktai nazarından mühim olan nokta; kaydettiğimiz müşabehet değildir. Doğum nisbeti ile ölüm nisbeti arasındaki esaslı farktır. Bu fark ta; ferdin

çocuk miktarını azaltmak veya hiç çocuk yapmamak imkânından ileri geliyor.

Tekrar edebiliriz ki, nüfusun inkişafı; gebeliğe mâni olmak için yapılan tedbirlere doğrudan doğruya ve ihtiyatla müdahale etmekten ibaret esasların az çok taammüm etmesine tâbidir.

Bitmedi

Yazan :

CHARLES BALAS
Macaristan İstatistik
Cemiyet İkinci Reisi
Budapeşte Darülfünunu
Profesörlerinden

Türkçeye çeviren:
SELİM SABİT
İstatistik Umum
Müdür Muavini

Cihan İdare hayatına ait malûmat

Hollanda'da bir İdare Divanı âlisi teşkil ediliyor

13 şubat 1931 tarihinde Hollanda Adliye Nezareti aşağıda münderiç esaslar hakkında bir rapor hazırlamak üzere bir komisyon teşkil etmişti:

1—Hükümet kuvvetine karşı vatandaşların hukukî vaziyetlerini himaye için bazı tedbirleri kuvvetlendirmek icap ediyor mu? İcap ediyorsa hangi tedbirleri kuvvetlendirmek lâzımdır?

2 — Kuvvetlendirilmesi icap eden tedbirler varsa bu tedbirler ve himaye hangi vasıtalarla vücade getirilebilir ve kuvvetlendirilir ?

3 — Bu tedbirlerin hepsi veya bir kısmı umumî bir idarî mahkemenin tesisile temin olunabilir mi? Bu hususa dair hazırlanacak kanun projeleri vatandaşın hukukî vaziyetini bazı şartlar dahilinde muhafazaya bir başlangıç teşkil edebilir mi?

Komisyon raporunda hükümet kuvvetlerine karşı vatandaşların hukukî vaziyetini himaye için bazı tedbirleri kuvvetlendirmek icap ediyor mu, sualine müsbet cevap vermiş, aynı zamanda İdarî işlerde adlî teşkilâta vaki olacak müracaatları temin eden muhtelif mevzuatın bu ihtiyaca kâfi gelmekten uzak olduğunu beyan eylemiştir. Hükümetin herhangi filî bir hareketi ile zarardide olanların hukukî yollarla haklarını istirdada, yahut İdarî mahkemeler nezdinde dava ikame için kanunen temin edilmiş bir müracaat yolu bulamadıkları mülâhazasını da dermeyan etmiştir.

Komisyon, böyle İdarî mahkemelerin mevcudiyeti halinde bile bugünkü mevzuatın vatandaşın hukukî vaziyetini

muhafazaya kâfi teminatı ihtiva etmediği fikrindedir. Hele, hükümdar nezdinde hakkı müracaat mevcut olmadığına nazaran bu fikrinin pek doğru olduğu kanaatindedir. Hatta, bu hakkı müracaat vaki olsaydı bile Devlet Şûrasının dairei aidesindeki usulü muhakemeye nazaran İdarî ihtilâflardan mütevellit işlerde verilen hükümlerin şayanı memnuniyet olmadığını kaydeylemektedir. Çünkü, hukuk dairesinin 21 kânunuevvel 1861 tarihli usulü muhakeme kanunu birçok noksanlarla doludur. Bunlardan bir tanesini zikretmek lâzım gelirse Şûrayı Devlet Mehakim Dairesinin şuhut ve ehli hibre istima edememesini söylemek kâfidir.

Vatandaşın hükümete karşı olan hukukî vaziyetine yeni bir veçhe verilebilmesi için bu boşlukların doldurulması lâzımdır. Vakıa tebaanın hukukî vaziyeti bir dereceye kadar, Temyiz mahkemesinin hükümetin gayri kanunî ef'aline karşı kanunu medeninin 1401 inci maddesinin tatbikini içtihat etmesile tahkim edilmiştir. Fakat, hâkimler, bunu ancak, maddî bir zarar vukuunda nazarı dikkate almaktadırlar. Diğer taraftan mahkemelerin bu suretle bilvasıta temin edecekleri himaye, hükümetin gayri kanunî efalinden dolayı doğrudan doğruya vaki olacak müracaatlara hiç bir zaman kıyas edilemez. Binaenaleyh, komisyon hâkimlerin İdarî mesailde hüküm verecek mükemmel bir uzvu olduklarına kani değildir. O halde, mesele şu şekilde mevzuu bahsedilmek icap ediyor. Bu boşlukları nasıl doldurmalı?

Komisyunun ekseriyeti hukukî bir himayenin yalnız hükümet idaresinin kendisinde değil, hükümete merbut olmıyan faaliyet uzuvlarında da aranmak lâzımgeldiği fikrindedir. Bir taraftan hükümetin içinde bu müracaat yolunun vücudunu temin, diğer taraftan tehlikeli müessesat halindeki kanununun 26 inci, ikamet kanununun 44 ve 48 inci, tayyarecilik kanununun 20 inci maddelerinde mevcut oldu-

ğu veçhile alâkadarların uğradıkları zararları hükümete bildirmelerini teshil, fakat her şeyden evvel Devlet Şûrası nezdinde vaki olacak müracaatlarda tesadüf edilen müşkülâtı izale ederek bunlara bir çare bulunmak tasavvur edilmektedir.

Keza, komisyonun ekseriyeti idare şubesinin müstakil uzuvları tarafından idare edilmekte olan İdarî mahkemelerden büsbütün vazgeçilmesinin de müşkül olduğu kanaatindedir.

Fakat komisyonda ekalliyette kalan bir kısım, İdarî mahkemelerin aleyhlerinde bulunmuşlar ve bunların nazırların mesuliyetine, hükümetin hali hazırdaki demokratik esasata müstenit teşkilâtına muhalif olduğunu ileri sürmüşlerdir. Komisyon, tabîi, ekalliyette kalan bu zatların fikrini kabul etmiştir. Çünkü parlâmenter hükümetlerde devletle vatandaş arasındaki ihtilâflı meseleler eskisi gibi hâd bir şekilde değildir. Bu fikir doğru olmakla beraber müstakil İdarî mahkemelerden de büsbütün vazgeçilmek imkânsızdır. İdarî uzuvlar vazifelerini hakkile ifa etseler bile, kanunların tatbik ve tefsirleri için müstakil bir mahkemenin vücudüne lüzum vardır. Komisyon bütün İdarî işlerin ve kanunun tatbikinin millet mümessillerine karşı mes'ul olan hükümete tevdi olunmasını biraz mübalağalı bulmaktadır. Zira bu noktai nazar terviç edilecek olursa hukuku adiyenin hukukî ve cezaî müstakil hâkimlere tevdi imkânı da mevcut olmayacaktır. İşlerin iyi yürümesi için kazaî ve İdarî kuvvetlerin aynı elde bırakılmaması lüzumu aşikârdır. Müstakil bir mahkeme teşkili hiç bir zaman hükümetin kendi işlerini geniş bir serbesti dairesinde görmesine mâni değildir.

Diğer taraftan İdarî mahkemelerin mevcudiyetinin hükümetin demokratik esasatı ile bir tezat teşkil edeceği iddiası da varit değildir.

Bilâkis, her zaman bitarafılığı temin edilemeyecek olan bir idarede kanunun tamamile tatbikini temin edecek bir vasıta vücude getirmek itibarile İdarî mahkemelerin lüzumu, aşikârdır.

Komisyona dahil diğer bir kısım aza da İdarî mahkemelerin vücudüne doğrudan doğruya itiraz etmemekle beraber bunun esaslı bir mesele şeklinde değil, tatbikî bir iş olarak telâkki edilmesini ileri sürmüşlerdir. Fakat yukarıda hukukî ve adlî kontrolün tatbiki kabil olamayacağı fikrinde hukukî ve adlî kontrolün tatbiki kabil olamayacağı fikrinde buldukları cihetle İdarî mahkemelerin lüzumu kanaatini izhar eylemişlerdir. Yalnız, bu mahkemenin yeniden mi teşkili yoksa bu salâhiyetin mevcut teşkilâtta birine mi tevdiî lâzım geldiği hususunda bir müddet tereddüt eden komisyon, yeniden bir heyet teşkiline lüzum olmadığına karar vermiştir.

Bundan sonra, Devlet Şûrasının İdarî ihtilâflara bakan dairesinin müstakil bir mahkeme haline konması, yahut, bu işin, Utrecht deki istinaf meclisine havalesi görüşülmüştür. Neticede, İdarî ihtilâflarda müracaat edilecek âli makamın Utrecht'deki istinaf meclisi olması kararlaştırılmış, ve ismi de İdare Divanı Alisi şekline tebdil olunmuştur.

İdare Divanı Alisi aşağıdaki şekillerde vukubulacak müracaatları kabul edecektir:

1—Kendilerine müteallik kanunların yanlış tefsir edilmelerinden dolayı, haklarında itiraz vukubulmuş olan hüküm, karar ve red kararları.

2—Esbabı mucibesi olmıyan hüküm, karar ve red kararları.

3—İdarî uzuvların kendilerine mevdu salâhiyetleri istimal ve tatbik ederken, o salâhiyetleri tecavüz etmelerinden mütevellit hususat.

Komisyon raporunda Devlet Şûrasının İdarî ihtilâfları tetkike salâhiyettar dairesile İdarî hâkimler arasındaki münasebatı ve hâkimlerin salâhiyetlerinin tahdidi, salâhiyet ihtilâfları, hükümdarlık makamının feshü iptali hakkının tahdidi meselesini de mevzuu bahsetmiştir.

Komisyon bu raporuna aynı zamanda 116 maddelik bir kanun lâyihası ilâve eylemiştir.

STRASBURG'TA İDARE TATBİKAT MEKTEBİ

1931 senesi kânunuevvelinden itibaren Strasburg Darülfünununa merbut olmak üzere bir İdare Tatbikat mektebi tesis edilmişti. Mezkûr mektep idaresi tarafından neşrolunan rehber nazaran İdare Tatbikat mektebi gerek vilâyet, gerekse nahiye idarelerine memur yetiştirmek, aynı zamanda hali hazırda mevcut memurların bu husustaki malûmatını tevsi etmek maksadile vücade getirilmiştir. Maamafih okutulan dersler sade bu vadiye münhasır kalmamakta, bütün idare memuriyetlerine intisap etmek isteyen gençleri bu vazifelere hazırlayabilmektedir.

Malûm olduğu üzere vilâyet ve nahiye meseleleri çok geniş ve karışık mevzuları ihtiva etmektedir, idare Tatbikat mektebi, idare memurlarının vazifelerini hakkile ifa edebilmeleri için onları icap eden hukukî malûmatla teşhiz etmek gayesini takip eylemektedir. Bu ihtiyaç bilhassa nahiye memurlarında kendisini şiddetle hissettirmekte idi. Binaenaleyh Fransanın Paris ve Lil Darülfünunlarında gerek belediyelerin gerekse şehir ve kasabaların idaresine ait dersler tadrisi için hususî teşkilât vücade getirilmişti.

Alsas ve Loren nahiye memurları birliği, aşağı ve yukarı Ren ve Mozel vilâyetleri umumî meclisleri ve idarelerinin yardımlarıle Strasburg Darülfünununda o havalinin idare-

sindeki istisnaî vaziyetin hususiyetleri hakkında hukukî malûmatı ihtiva edecek dersler verilmesini temin etmek teşebbüsünde bulunmuştu.

Üç vilâyetin umumî meclisleri icap eden tahsisatı kabul ettikten sonra bu derslerin Strasburg Darülfünununda «İdare Tatbikat mektebi» teşkilâtı unvanı altında verilmesini kararlaştırmışlardır.

İlk sene tedrisatı 1931 senesi kânunuevvelinde başlamış ve 1932 nisanına kadar devam etmiştir. Nahiye idareleri, memurlarının bu derslere devam etmelerini temin için ellerinden gelen kolaylığı göstermişlerdir.

İdare Tatbikat mektebi, hukuk ve siyasî ilimler fakültesinin bir enstitüsü şeklinde teessüs etmiş, idaresi hukuk ve siyasî ilimler fakültesi reisliğine tevdi olunmuştur.

Mektep, her an terakki ve tekâmül gösterebilmek için hukuk ve siyasî ilimler fakültesi, vilâyetler, belediyeler ve umumî meclisler idaresile Alsas ve Loren nahiye memurları birliği mümessillerinden mürekkep bir meclisin nezareti altına konulmuştur. Bu meclisin gerek tedrisat, teşkilât ve gerekse imtihanlara müteallik meseleler hakkında fikir ve mütalaalarından istifade edilmektedir.

İdare Tatbikat mektebi tedrisatı dersler ve konferanslardan mürekkeptir. İki senelik bir tahsil neticesinde Strasburg Darülfünunu namına şahadetname verilmektedir.

1— Tedrisatın mahiyeti: Takip olunan gaye elde edilebilmek için tedrisat iki şekilde yapılmaktadır:

A— Hukuku idareye ait dersler: Devam edenlere hukuku idarenin başlıca esaslarile bütün Fransada, hususile aşağı ve yukarı Ren ve Mozel vilâyetlerinde vilâyet ve nahiye idarelerine taallük eden kısımlara ait mücmel malûmat verilmektedir.

B— Bu derslere inzimam eden konferanslar vilâyet ve

nahiye idarelerine müteallik hususî meseleleri daha geniş ve pratik bir sahada izah etmektedir.

II—Tedrisatın taksimi: Tedrisat iki seneye taksim edilmiştir:

A— Birinci sene zarfındaki kırk ders ile yirmi konferans devam edenlere hukuku umumiye hakkında başlıca malûmatı vermektedir.

B— ikinci sene zarfındaki kırk ders merkezî idare, vilâyet idareleri, nahiye idareleri teşkilâtile faaliyet tarzları hakkındaki malûmatı ihtiva etmekte ve yirmi konferans ta bu malûmatı itmam eylemektedir.

Her sene nihayetinde ayrı birer imtihan geçirmek mecburî olmakla beraber ilk senenin imtihanını vermeyenler ileride iki senenin imtihanını birden vermek şartile ikinci sınıfa devam edebilirler.

III —Derslere ve konferanslara devam: Derslere ve konferanslara devam mecburidir. Devam keyfiyeti müdavimlerin hüviyet varakalarına basılan mühürler ile kontrol edilmektedir. Devamdan muafiyet kararı ancak meclisin muvafakatile fakülte reisi tarafından verilebilir. Fakat, bu müsaade ancak istisnâ ahvalde yapılır, hükmü, adedi mahdud ve muayyen dersler ve konferanslar hakkında cari olur.

IV —Derslere ait notlar ve konferansların tab'ı: Nahiye memurları bilgili, idare Tatbikat mektebi müdavimlerinin imtihanlara hazırlanmalarını kolaylaştırmak için derslere ait notlar ve konferansların suretlerinin neşrini deruhte etmiştir. Bu notlar ve konferanslar nahiye memurları birliğinin gazetesinde intişar eylemektedir. Fakat, bu notların ve konferansların suretleri derslere ve konferanslara devam etmeden bunları öğrenmek için değil, bilâkis müdavimlerin kendi tuttıkları notları tamamlamaları ve düzeltmeleri için bir kolaylık vasıtası olarak kullanılmak üzere neşredilmektedir.

Derslere ve konferanslara devam etmeden yalnız notları takip ederek imtihanlara girilemez. Derslerde tedris olunan ve konferanslarda verilen malûmat bu notlarda münderiç olsa da olmasa da, yahut tab'ı gecikse de gene imtihanlara girenlere sorulmaktadır. Zaten bu notlarla konferansların suretleri ancak mektebe resmen kaydolunarak devam eden talebeye verilmekte, kalan kısmı saklanmak üzere o derslerin müderrislerine tevdi olunmaktadır.

V— Kütüphane ve çalışma salonları: idare Tatbikat mektebine kaydolunan her talebe gerek mahallî idare, gerekse Darülfünun kütüphaneleriyle hukuk fakültesinin çalışma salonlarına girmek hakkını haizdirler. Oralarda mevcut kitaplardan herhangi birini alıp evlerine de götürebilirler. İdare Tatbikat mektebi talebesini alâkadar edecek ve onların işine yarayacak bütün eserler hukuk fakültesinin çalışma salonlarında emirlerine amadedir.

İdare Tatbikat mektebine girecek talebenin muayyen bir tahsil devresi geçirmiş olması veya herhangi bir şahadetnameyi ibraz etmesi mecburiyeti yoktur. 18 yaşını bitirmiş olması kâfidir. Yalnız fakülte reisi İdare Tatbikat mektebine girmek için müracaat edecek talipler arasında ehliyetlerini dersleri takibe kâfi görmediklerini almayabilir.

BELÇİKADA MEMUR MAAŞLARI

1929 senesinde Maliye Nezareti tarafından neşrolunan malûmat esas tutularak 1932 senesinde yapılan tetkikata nazaran Belçikada memurların senelik maaşlarının miktarı aşağıki cetvelde gösterildiği şekildedir.

Senelik maaş ve tahsisat Memur adedi

(Belçika frangı)

Azamî   2000 375

2001	den	4.000 e	kadar	.....	414
4001	»	6.000 »	»	.....	243
6001	»	8.000 »	»	.....	556
8001	»	10.000 »	»	.....	7398
11000	»	15.000 »	»	.....	37500
15001	»	20.000 »	»	.....	27518
20001	»	25.000 »	»	.....	11704
25001	»	30.000 »	»	.....	7542
31001	»	35.000 »	»	.....	2567
35001	»	40.000 »	»	.....	2409
40001	»	45.000 »	»	.....	1685
45001	»	50.000 »	»	.....	1675
50001	»	60.000 »	»	.....	1367
60001	»	70.000 »	»	.....	674
70001	»	80.000 »	»	.....	396
80001	»	90.000 »	»	.....	81
90001	»	100.000	» »	.....	49

Memurların içinde en ziyade kesafet senede 10.000 ilâ 15.000 frank alanlar arasında görülmektedir. Bunu bizim paramıza tahvil için borsadaki bir Belçika frangının karşılığı 5,8 kuruşla farzedelim. 58.000 ve 87.000 kuruş eder. Bunları 12 ye taksim edersek ayda 4833 ve 7250 kuruş eder.

Diğer taraftan bütün bu maaş miktarlarının vasatı senede 19.000 Belçika frangi etmektedir ki, bizim paramızla ayda 8350 kuruş eder.

Halbuki, 1914 te bu vasati miktar senevi 2265, 1920 de ise 5770 frank idi. Hayat pahalılığı 1914 te 100 itibar edildiğine göre 1929 da 871 idi. Bu rakam 1932 de 725 e düşmüştür. Bizde ise henüz 1042 dir.

Bir de en az ve en çok maaş alanların bizim paramızla aylık miktarlarını bulalım. Bunlar, 966 ve 48333 kuruştur.

MUHTELİF MEMLEKETLERDEKİ MEMUR MİKTARI

Fransa - Amerika - Japonya - Rusya - İsveç

Çekoslovakya

Fransa

Fransa umumî istatistik mecmuası» nda «Fransa ve muhtelif memleketlerdeki memurlara ait istatistik» serlevhası altında mühim bir tetkik makalesi çıkmıştır. Bu tetkik makalesinin ilk kısmı yalnız Fransadaki memurlara hasredilmiştir. Orada, verilen malûmattan anlaşıldığına göre, 1931 senesinde resmî memur sıfatını haiz kimselerin adedi 425.000 e balığ olmaktadır. Fakat, bu miktara bir kısmı daimî, diğer kısmı muvakkat 55.000 yardımcı memurla hükümet hizmetinde çalışan 102.000 ameleli ve adetleri 126.000 e balığ olan devlet şimendiferleri memur ve müstahdemlerini de ilâve eylemek icap etmektedir. Bu suretle, Fransadaki memurların yekûnu, 708.000 e yükselmiş oluyor.

Amerika

Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinde umumî hizmetler teşkilâtı epeyce karışıktır. Müttehit idareye, Cumhuriyetlerin kendi idarelerine ve belediyelere ait memurları yekdiğerinden ayırmak lâzımdır. Müttehit idarenin mülkiye hizmetlerine ait teşkilât 1883 te neşredilen kanunla vücade getirilmiştir. Bu kanunda gözetilen gaye, İdarî işlerde devamlı bir intizam temin etmek olmuştur. Onun için de memurların tayin ve azillerinde siyaset adamlarının nüfuzunun carî olmamasının teminine çalışılmıştır.

Mezkûr kanununun tatbik sahasına konduğu andan itibaren ekseri memuriyetlere hususî bir komisyonun murakabesi altında yapılan müsabakalarla adam alınmış, ve bu suretle her hizmetin ehline verilmesi temin edilmiştir. Bu usule «Merit system» ismi verilmektedir.

Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinin 1911 senesindeki memurlarının adedi 370.000 idi. Bunların 228.000 i Merit system usulile tayin olunmuşlardı. Onun kendilerine bahsettiği terfi ve terfi hakkile mücehhez bulunuyorlardı.

Amerika Umumî Harp esnasında memurların miktarı çok fazlalaşmıştır. 1918 senesi II inci teşrininde adetleri 900.000 e balığ olmuştur.

Bütün harbe iştirak etmiş memleketlerde olduğu gibi, muharebeden sonra Amerika da memur adedi azaltıldı. 1924 te 555.000 e indirildi.

1924 ten sonra mülkiye memurlarının miktarı gene yavaş yavaş fazlalaşmağa başladı. 1929 da 588.000 e çıktı ki bunun 446.000 i Merit system usulile tayin olunmuşlardı. Onun imtiyazlarından istifade etmekte bulunuyorlardı.

Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinin 1931 senesindeki memurinin adedi ise 606.000 idi. Maamafih, bu miktarda umum mülkiye memurları dahil değildirler. Teşriî, adlî vazifelerle bir kısım posta memurları bu meyanda zikredilmemişlerdir. New - York Times gazetesinin 31 kânunusani 1932 tarihli nüshasında çıkmış olan istatistiğe nazaran Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinin muvazzaf, maaşlı mülkiye memurlarının adedi 732.460 a balığ olmakta idi.

Amerika Müttehit Cumhuriyetleri hükümetini teşkil eden 48 cumhuriyetten yalnız 9 tanesinde umumî hizmetler teşkilâtı mevcuttur ki onlar da şunlardır:

Californie	9.400	memur
Colorado	1.300	»
Illinois	11.000	»
Maryland	6.500	»
Massachusetts	7.400	
New Jersey	8.300	»
New - York	21.000	»
Ohio	10.000	»
Wisconsin	7.300	

Diğer Cumhuriyetler dahilindeki memurlar doğrudan doğruya umumî valilerin emri altındadırlar ki, bu zatlar onları tayin ve azil hususunda geniş bir salâhiyete sahiptirler. Bunun için adetleri hakkında da kat'î rakam tayini müşküldür. 1927 senesinde bu cumhuriyetlerde umumî hizmetlerle iştigal eden 220.000 ve diğer hizmetlerde de 143.000 memur mevcuttu.

Keza, belediye hizmetlerinde kullanılan memurların adedi de kat'iyetle tayin edilemez. Yalnız Ohio ve New - York ta belediye memurları da mülkiye memurları teşkilâtı tarzında bir idareye tâbidirler.

1928 senesinde Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinde gerek Müttehit İdare bütçesinden, gerekse ayrı ayrı Cumhuriyetler ve belediye bütçelerinden maaş almakta olan memurların miktarı 2.800.000 idi.

Bütün Amerika Müttehit Cumhuriyetleri dahilindeki muvakkat memurların adedi ise, 1927 senesinde 940.000 idi.

Japonya

1920 senesinde Japonyada devlet hazinesinden maaş

almakta olan memurların adedi 308.300 idi. Bu rakam 1922 de 328.500 e, 1925 te 338.500 e, 1929 da ise 475,700 e baliğ oldu ki 9 sene zarfında % 54 bir tezayüt vukua geldiği görülmektedir.

Mahallî idarelere tâbi memurlar adedinde ise, keza, seneden seneye büyük bir fazlalık müşahede olunmaktadır. 1920 de 315.000 memur mevcut olmasına mukabil, bu adet 1928 de 382.000 e baliğ olmuştur ki 8 sene zarfında % 22 bir fazlalık vukua gelmiştir.

Polonya

Polonyada şimdiye kadar tetkik ettiğimiz memleketlerin aksine bir hareket görülmektedir. 1920 den itibaren ekseri hükümetlerde memur miktarı fazlaşmasına mukabil Polonyada 1924 ile 1932 seneleri arasında memur miktarında % 3 bir eksilme müşahede olunmaktadır. Polonyanın 1931- 32 senesi esnasındaki memur miktarı şu şekilde idi.

Nezaretler	248.000	memur
Şimendiferler ve		
İnhisarlar	219.000	»
Yekûn	467.000	

Rusya

Müttehit Sosyalist Rus Cumhuriyetleri Hükümetinin 1 kânunusani 1927 tarihinde neşrettiği istatistiğe nazaran Rusyadaki memur miktarı 2.192.000 idi. 1928 senesi kânunusanisinde yapılan hesaba göre ise, bu rakam, 2.230.200 e baliğ olmuştur. Bu mevcut içinde en ziyade kesafet:

Maarif	749.200
Umumî sıhhat	381.800
Köyler müstesna olmak üzere mahallî idareler	268.800
Polis	155.900
Posta, telgraf ve telefon	116.800

kısımlarında görülmektedir.

İsveç

Mesai ve İçtimaî Koruma İdaresi tarafından 1927 senesinde toplanan malûmata nazaran İsveç hükümeti hizmetindeki memur ve amele miktarı şu rakamlarla ifade edilmektedir:

Devlet memurları	79.982	
Amele	24.927	104.909
Umumî meclisler		10.141
Nahiyeler		71.457
Rahipler		2.400
Yollar müdürlüğü		20.000
Yekûn		208.907

Bu miktarın 1928 senesinde 212.000 e ve 1929 da 215.000 e çıktığı anlaşılmıştır.

Çekoslovakya

Çekoslovakya'da memurlara ait ilk istatistik 30 haziran 1924 te yapılmıştır. O zamanki hesap oradaki memur adedini 342.879 olarak gösteriyordu. 1926 da yapılan ikinci bir istatistikte ise memur miktarınının 345.189 a çıktığı anlaşılmıştır. Bu adet içinde en ziyade kesafet:

Şimendiferler İdaresi	169.364
Posta ve telgraf	36.088
Ordu zabıt ve küçük zabıtları	18.784
Jandarma zabıtları	11.936

kısımlarında görölmektedir. Fakat bu meyanda 48.300 muallim zikredilmemiştir. Eğer bunlarla beraber şimendifer, posta memurları, ordu zabitanı ve polis mensupları da istisna edilecek olursa, geriye ancak, 109.000 memur kalmaktadır.

A. Hidayet

